

ŽENSKI SVET

 1938 · LETO · XVI

MAREC ANTON DEBELJAK: DVE PISMI ZOFKE KVEDER-JELOVŠKOVE · ANICA ČERNEJ: POMLAD META KOREN. ŠTUDENTKA VIDA · RASTA PLESKOVIČ: KAJ MI JE PRIPOVEDOVALA AJIŠA ŠOŠIČ · FRANCE VODNIK: ERAZEM ROTTERDAMSKI - SLOVIT ZAGOVORNIK ŽENSKÉ IZOBRAZBE · ANKETA · KRITIKE IN POROČILA PRILOGE: NAŠ DOM, MODNA PRILOGA, KROJNA POLA

*Varuj in neguj svoje zobe,
dvakrat na dan s:*

Chlorodont zobno pasto

Mlade matere,

ki pripravljate perilo za svojega
novorojenčka, naročite si pri nas
polo s 25 modeli in kroji za

vse perilo, ki ga potrebuje novorojenček

Z naročilom pošljite **Din 5.—**; lahko tudi v znamkah

Darovi za tiskovni sklad

Po din 22.— so darovale: ga. Zora Gabrijelčič; po din 16.—: Natalija Tomšič, Mimi Meden, Marija Medja, Olga Senekovič, Zora Bezgovšek, Terezija Kapun, Anica Smola; po din 13.—: Milena Dekleva; po din 11.—: Marija Kit; po din 10.—: Mara Gobec, Anica Dekleva; po din 8.—: Zora Gabrijelčič; po din 7.—: Adolf Radan; po din 6.—: Antonija Modic, Karol Wetz, Marjana Glaser, Lujiza Glaser, Draga Arhar, Cilka Pohar, Kristina Laznik, Ruža Glavanović, Mary Brus, Marija Majnik, Zora Demarin, Marija Petakova, Mimi Privšek, Iči Turk, Mimica Rajh, Mačica Legiša, Minka Strah, Antonija Ukmar, Berta Lampert, Minka Brecljnik, Anči Paleček, Julija Plavšak, Marjanca Stegnar, Pavla Jugović, Mara Petkovšek, Marija Senčar, Marija Weiss, Simon Gabere, Marica Dugar, Karolina Zadnik, Ivana Schweiger, Vika Baučer, Tončka Jereb, Ivanka Šparemblek, Marica Grm, Marica Molan, Milka Vrancič; po din 4.—: Regina Vasič, Slava Zajc, Rozalija Vižintin, Justina Koren, Jerica Pirc, Kristina Šumak, Tončka Taučer, Marija Resman, Joža Pajkova, Marija Likar, Albina Koželj, Anica Pogačnik, Marija Uhan; po din 3.—: Milka Turk, Marija Slejko, Erna Schmit, Mara Kramaršič, Lidia Novak, Angela Jelar; po din 2.—: Ana Hudelist, Ant. Kunčič, Iva Prisljan, Marica Skupek, Zora Venigerholc, Marija Lipovšek, Kristina Poček, Mila Zupanič, Zofija Ferluga, Ana Turk, Roza Blažič, Greti Šerbec, Anica Jerman, Tončka Gostič, Ani Zajc, Bežjak, Alojzija Kuhar, Mara Šinkovec, Nežka Grimšičar, Mici Pintar, Iva Križaj, Agneza Čebašek; po din 1.—: Rezika Simčič, Angela Valenčič, Angela Čertanc, Dora Detela, Lenassi.

Cenjenim darovalkam iskrena hvala!

Slika na naslovn strani: Karolina Mihanović, srbska slikarica (1847—1898), avtoportret.

Dve pismi Zofke Kveder-Jelovškove

Anton Debeljak

(Ob 60letnici njenega rojstva.)

Naslednji dve pismi sta zanimiv prispevek k poznavanju burnega življenja Zofke, rojene Ljubljancanke, toda po vzgoji pristne «trdobučne» Potočanke. Prvo pismo in poleg še eno mi je prepustila gospa Serafina Jamšek-Kovač, učiteljica v p. Njen mož Ivan K. se je rodil 20. decembra 1877 v Idriji in je preminul 8. februarja 1937 v Ljubljani. Služil je pri železnici v Brežicah, na Brezovici in Savi pri Litiji, nazadnje pri direkciji v Ljubljani. Kot dijak je bil v Loškem potoku (občini tehle vasi: Šegova vas, Srednja vas, Traynik z Belo vodo, Hrib, Retje, Mali log, nanizanih v dolgi kotlini okoli griča Tabora s cerkvijo in staro šolo) za domačega učitelja pri Kvedrovih, ki so poleg Zofke imeli še dva sina: Alojzij je pred vojno potegnil v USA, Viktor še zdaj urari v Splitu.

Kovač, s katerim sem presedel nekaj tisoč večerov pri čaši dalmatinca, se je rad pomnil o književnikih, n. pr. osebnem prijatelju R. Maistru, posebno pa o avtorici potoške knjige «Iz naših krajev». Pravil je, kako je spretno dekle delalo domačim kmetom stavbne načrte za hiše, kar je bilo ta čas še mogoče, medtem ko danes drži zgolj načrt stavbnih strokovnjakov. Dalje, kako jo je od nemških piscev obračal na slovenske, predvsem na Gregorčiča, in jo s tem podžgal, da je pričela pisateljvati v materinščini. O tem glej «Sokolič» 1937, št. 2, kjer čitaš tudi sonet v spomin pokojnemu Janezu.

Zofka in Kovač sta si ostala trajna prijatelja. Zato je ta hranil od nje mnogo, po večini kaj obširnih pisem, ki pa jih je razen dveh iz najzgodnejših časov kljub ugovorom pred svojo smrtjo sežgal. V njenih najhujših notranjih bojih ji je bil Kovač najboljši prijatelj in vselej upoštevan svetovalec. Po njegovem zatrdilu jo je od samomorilne misli večkrat odvrnil. Od njega se je poslovila z dolgim pismom tudi preden je šla v smrt; vedno je obžaloval, da je to pismo prišlo, ko je bil zdoma službeno odsoten. Naj še namignem na Kovačevo izjavo, da se je Zofka s pobožno materjo, zlasti pa s svobodomiselnim očetom dejansko bolj ljubila, nego bi se dalo morda sklepati po vrsticah katerega pisma. — Drugo pismo je bilo naslovljeno name v počitnicah po mojem zrelostnem izpitu. Sodeloval sem že prej dve leti pri DP, a šele 1908 sem se ji prvič oglasil iz rodnega kraja, na kar mi je takoj poslala pričujoči list. Poznala se nisva osebno; jaz sem jo kot otrok nekajkrat videl.

Ljubljana, 20. februarja 1898.

Dragi Ivane!

No, vendar enkrat! — Ti si res pravi pravcati lenuh, da veš! Jaz pišem tako ko zvem za Tvoj mnogočislani naslov, Ti velespoštovani član cesarske armade pa v miru čakaš celih osem dni in premišljaš jeli bi pisal ali ne. Vem, da si preštel vse gumbce, kjer in kolikor jih imaš predno si dobrovoljno vzel papir in napisal nani svoje logične misli. —

Hm, toraj Ti v Trstu kartice premetavaš? Hm — vidiš jaz pa tu v Ljubljani prekladam akte. — Ja, ja čudno kaj ne? — Pa naj začnem s svojo zgodbičo.

No vidiš to je tako. — Tedaj po tistem burnem dogodku z malinami ni se mi dobro godilo. Vidva z Lojzom sta mirno v skednju na senu delala naklepe in mogoče že sanjala o lepej, mičnej prihodnosti, jaz uboga revica sem pa skesano poslušala dolge mamine pridige. Da to ni baš prijetno si gotovo se imel priliko prepričati. No torej mene so jele boleti ušesa pa jo poberev v zgornje regione. Pa to ni dosti pomagalo, ata pride domov pa hajdi nad me. Med gromom je seveda parkrat tudi vdarilo in eto to je glavni vzrok, da sem jo pobrala od doma. Drugo jutro vstanem ob šestih a ko pridev doli se Lojz že kisa v kuhinji, mama rentaçi ata pa kolne. Jaz zajutrukjem, potem jo pa poberev v Malilog, iz Malega loga na Hrib (imela sem dobiti tamkaj še nekaj denarja), iz Hriba pa v Travnik. Tam se vsedem pa brzojavim v Ljubljano nekej sošolki, da me drugo jutro počaka na kolodvoru. — Poslovim se še pri Zaliki pri Koyu, njegovej gospej in drugih, potem jo pa krenem domov, gori na mostovž in spravim moje stvari v red. Do pošte sem bila že gotova z vsem. Geometer mi je zelo branil, potem mi je začela še mama — pa jaz imam trdo buço. Napravila sem si še lep šopek — porezala sem bila vse nageljne kolikor jih je cvelo, pridelala tudi nekaj rožmarina — in ko se je pošta pripeljala mimo naše hiše vzel je postiljon še mene z mojo šaro v svoje varstvo. Roke mi ni podal nihče. Mama ni hotela, Lojz ni hotel, ata mi je pa to-le dal v slovo: «Von nun an bist du nicht mehr meine Tochter und du brauchst mich auch nicht mehr als Vater zu betrachten. — Wenn du schreibst werde ich deine Briefe uneröffnet zurücksenden. — Jaz pa sem odgovorila: Sie brauchen keine Angst zu haben, ich werde Sie nie belästigen.» — Pa sem skočila v voz in postiljon je zatrobil v rog . . . No ne rečem, da ni napravil ta sloves nikakega utisa na me. Ali jaz sem trde kože in kadar mi gre najbolj do živega tedaj si najmanj priznam. Sedela sem torej v vozu kakor, da ne bi bilo nič — niti ena solza mi ni kanila iz očesa. Smejala sem se pred se, dasi tudi me ni videl noben — saj sem se smejala radi sebe. V Novi vasi sem obiskala Viktorja, klepetala dokaj časa na pošti, da se mi je vse smejalo, potem smo pa zopet šli dalje do Rakeka. — Tam se bi bila dolgočasila, mogoče mi bi bile tudi prišle neumne misli, razven tega so bili tudi vojaki v gostilni — poberev to tedaj na pošto. Ha ha, saj me poznaš. Bilo je sicer že čez polnoč a jaz nedolžno, kakor bi bilo polu dvanajste pred poldnem vstopim v pisarno ter zahtevam dve dopisnici: — Da mi jih in jaz jih pišem, sama že ne vem kam. Seveda se je pri tem začel razgovor. Bilo mi je čakati do štiri in ves čas sem bila v pisarni. Imela sem nekaj «Galgenhumor». Bila sem menda res duhovita ali interesantna ali sama ne vem kaj. — Ha, ha! tisti tepec se je zaljublil v me! Haha! Imela sem res dokaj križev predno sem imela mir pred njim. Ko sem bila že v Ljubljani, pisaril mi je, obiskal me parkrat in moledoval ha ha! ko bi Ti vedel! — Ta tepec! Zdaj mi menda verjame, da maram zanj ravno toliko kot za lanski sneg, ker imam že kake dva mesca mir. —

19. avgusta sem prišla v Ljubljano. 1. septembra sem nastopila službo. Kmalu potem sem se začela učiti stenografije — slovenske seveda. Zdaj jo že znam, čeravno ne še ravno izborno. — Berem dosti, kakor po navadi. Naročila sem se na «Zvon», «Slovenko», «Vienac» in «Nado». — Tako životarim 99krat bolj zadovoljna kot doma. — Z Marnom, ki me je učil stenografije — mogoče ga poznaš, petošolec je, fin dečko, take vrste kot Ti — sva dobra prijatelja, z drugim pa ne občujem. — A propos! Se spominjaš na pismo iz Brna? — S tistim «Fr. M. Zero» si še dopisujeva, dasiravno še zdaj nič ne vem o njem. Precej star mora biti, iz boljše rodovine; — sicer pa piše jako zanimivo. — Od oktobra — bolje od septembra dalje dopisujem si z Hrvatom,¹ ki v Pragi študira medicino. — Piše dolga pisma, Hrvat je — stvari, ki mi ugajajo. — Pa ne misli Bog ve kaj. — Piševa samo resna pisma o ženskem vprašanji, o literaturi in enako, osebnjo ga niti ne poznam a za Veliko noč pride najbrž ko gre domov, tudi v Ljubljano.

¹ Jelovšek?

Neubauer² mi že čez mesec dni ni pisal. Teta, ki je tudi tukaj, pravi, da je izstopil, da je zvedela iz zanesljivih virov. Ne bi imela rada, da bi bilo res.

Domov ne pišem nič, kar vem, zvem od Lojza. Oče je pustil tajništvo kmalo ko sem jaz odšla, kupčija in gostilna gre neki slabo, ata pije po stari navadi, nekaj je začel tudi bolehati — to vem. Za me se ne meni nihče, še Lojz le kadar me potrebuje.

Zaliki pišem pa ne dosti. — Ja, Zalika, da sem res mogla biti tako pozabljiva! Saj vem vendar vedela, da

5. III. — Danes šele nadaljujem, saj menda ne boš preveč hud — maščevati se ne smeš, ampak lepo odpustiti in mi za kazen pisati tri pole obsegajoče pismo. Zaliki sem pisala med tem časom in sporočila Tvoj pozdrav, zaradi katerega sem jej še največ pisala. —

Neubauer mi je tudi pisal, še vedno pridno študira teologijo, zadovoljen ni, pesnikuje in piše še po stari navadi in menda se še vedno malo preveč spominja minulih časov. — Jaz počnem vse in nič, polahko začnem še pisateljvati ako Bog da in sreča junaška. Pravijo mi (uredniki namreč), da imam talenta dovolj za prozo in poezijo, le učim in vadim naj se še. — No bomo videli! —

Včasih grem čez glavni trg, če sem dobre volje vsakemu pogledam v obraz, če sem pa slabe se ne menim za nikogar.

Tako vidiš toraj životarim v zidinah bele Ljubljane. — O dogodkih pred kazino si menda čital v časnikih. Mene seveda tudi ni manjkalo zraven s slovenskim trakom na prsih. E³ to Ti povem vse bi bilo še ko bi le teh Nemškutarjev ne bilo. Kadar grem mimo kazine me kar krč lomí od jeze ko vidim tiste preklicane čepice za okni.

6. III. No le poglej mi, kdo bi mislil, da si tako dober dečko! — Ja, ja to si moram pa že zaznamovati v moj notes z rudečim črnilom (kaj ne fino!) kedaj mi je Ivan Kovač, rojen v Idriji a sedaj velečislani član c. kr. pešpolka v Trstu pisal kar dvakrat zaporedoma. — No, ne vem ali si res pisal zaradi mene same ali — ali se imam Zaliki zahvaliti za to izvanredno čast. — Kaj Ivane, li nistem uganila? — No saj svojej vernej posestrimi bi vendar lahko razodel svoje srčne skrivnosti za katere itak ve. — Torej drugič mi bodi kar lepo odkritosrčen brez vseh diplomatskih ovinkov in opazk!

Tako po tem uvodu, ki je kakor vidiš jako potreben, naj še v svojo lastno obrambo povem kake dve ali tri. Veš dragi moj Ivane, precej debelo si ze motil, ko uganjuješ, da je moj ponos kriv mojega molka. To ni res, bilo bi tudi smešno mejnama. — Ne veš li več, kolikrat si mi dal «muskelne», če sem Ti nagajala, — da imam menda še zdaj vse pisane roke v spomin na Te, — brez da bi tisti zloglasni ženski ponos, katerega se Ti tako bojiš prišel na dan. Ne veš cenjeni moj prijatelj to so bile druge stvari. — To pismo, kakor vidiš pričela sem ravno danes 14 dni, kar popolnoma dokazuje mojo veliko pohlevnost; da me ne bi bile zadržavale opravila gotovo bi imel Ti pismo že jedva pred 14 dnevi v rokah. No ne tajim tudi, da moja lenoba ne bi bila prav nič kriva ali v tolikej meri vendar nistem vredna graje, kakor misliš Ti. — Pisala sem v Prago, v Trst, v Zagreb na vse kraje. — V 5. t. j. prihodnjem zvezku «Slovenke» zagleda prvi moj skromni poskus v pisateljvanju beli dan. — Lahko si kupiš oni zvezek, saj se dobe v Trstu v večih trafikah. Uganil boš gotovo precej kaj je moje, četudi ne bode pravega imena. — No to povem le Tebi, ker prav za prav se imam v prvej vrsti Tebi zahvaliti, da sem dobila veselje do tega. — Prosim pa vendar, da proti nikomur nič ne opomniš o tem.

Lojz je prava lenoba, obišče me vsake kvatre enkrat, pa še tedaj ne govori 20 besed. — Vedno ga silim naj Ti piše, pa vselej mi odgovori: «Bom že.» — No ko-

² Pesnik-duhovnik?

³ Nečitljiv znak.

likor ga jaz poznam se bo tisti njegov «bom že» raztegnil najbrž tja do velicah potnic.

Tvoje pismo mi pa vendar ni všeč ne prvo, ne drugo. V zadnjem me posebno konec prav pošteno jezi: «Sto pozdravov Lojzu in Tebi.» — No ali je to pravično!? — Lojz Ti nič ne piše, nič se ne oglasi a Ti mu prisodiš prvo polovico svojih pozdravov, meni pa, ki Ti pišem dolga, obširna pisma, vržeš pa ostanek. — Le čakaj me, kadar pridemo skupaj, nagajam Ti tako, da Te bo ravno tako krč prijel kakor tedaj na kegljišču, ko smo mislili, da je že duša zapustila Tvoje telo. — O tisto kegljišče! Ha, ha, — kako se Ti je tedaj kaj dopalo sedeti tam pri «kegeljnih» ko Ti je pesek letel na glavo? — No včasih si se tudi pošteno maščeval nad menoj, — še zdaj vem kako so ata patetično izgovorili: «Schäm' dich! — Kratzen wie die Ratzen!» — Ti si pa škodoželjno gladil svojo opraskano roko. — Ha ha! — No si še kaj hud in jazen!? Menda vendar ne?

Tvoje prašanje «ja kaj pa tista M in?» ne razumem. Drugič ne piši v uganj, jaz pri najboljšeji volji ne razumem tacih temnih stvari. — Drugič še kaj! — Z Bogom!

Torej tudi dva Slovence sta pri Vašem oddelku. No oni medicinec ali kaj je, ki je že par ur presedel v «temnem» ob kruhu in vodi zaradi narodnosti ima že vse moje simpatije. — Bog ga živi! —

Kako si se imel za pust, — jaz sem se dolgočasila. — Piši mi kaj o Tržaškem življenju zanimalo me bi. — Seveda na dogodke, ki so s čislano Tvojo osebo v dotiki mi posebno ne smeš pozabiti. —

Piši mi torej kmalu in dosti! — Ata je zadnjič Lojza vprašal za Tvoj naslov — menda Ti najbrž kaj piše. — Viktor mi je zadnjič enkrat pisal, — vedno in vedno fantazira o marinii. —

Živili Slovenci!

50 srčnih pozdravov od Tvoje Zofke

DOMAČI PRIJATELJ
ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK.

Zagreb, dne 7. VIII. 08.

Velecenjeni gospod!

Prav od srca me veseli, da morem čestitati novemu talentu. Vseh pesmic žal ne morem uvrstiti in iz različnih vzrokov tudi črtice ne. Ali črtico pošljete lahko kam drugam. Gotovo Vam jo radi uvrste.

Pozdravite mi loškopotoške kraje. Tabor in vse hribe naokoli. Najraje imam tisti kraj od vseh krajev, kar sem jih videla. Pust in trpek kraj je ali jaz se ga rada spominjam. — In vendar živeti tam ne bi mogla več. Pred očetovo smrtjo sem bila tam in bilo mi je vse tesno in tuje. Moja mati je versko tako nestrpna, da bi mislim lahko storila najhujši zločin v imenu vere. — Nisem navajena več na despotizem kranjskih starejših ljudi. Kaj tacega ni nikjer drugje na svetu. Omika izravna največja nasprotstva, omika dovoljuje tudi drugim ljudem lastno sodbo in svobodno mišljenje.

Kam pojdete v jeseni? — Priporočala bi Vam Prago. Mnogo več se naučite, kakor v Beču ali Gradcu. V tujih mestih ste tujec in ne profitirate razun svojih strokovnih studij, skoro ničesar od kulturnega življenja inteligentnih krugov. V Pragi se naučite vsega. Čehi so praktični, in če ne zahtevamo od njih preveč dejanske slovansko-bratske ljubezni idealni ljudje, od katerih se učimo na vsak korak vseh mogočih stvari, ki so potrebne ravno nam najbolj. Veselilo bi me, če bi mi pisali malo bolj obširnejše. Sicer imam zelo mnogo dela: odgajam otroke, šivam, gospodinjim, pišem. — Ampak zaradi tega ste vseeno lahko uverjeni, da me zanima vsako stremljenje kateregakoli darovitega človeka in da gojim za vsakega takega potnika v napredku najodkritosrčnejše simpatije.

Pozdravlja Vas odkritosrčno

Zofka Jelovšek

Pomlad

Anica Černež

Spet se prebuja med drevjem pomlad,
moj oče pa tiho počiva.
V meni še kljuje spomin na takrat . . .
In vendar, tesno spet živiva.

V zadnje bližine ni mogel razum:
«Končal je, popotnik na cilju.»
Pomlad je in sonce in v soncu pogum
in svetle moči v izobilju.

Njegov čebelnjak je čez noč oživel.
«Oče moj, čuješ šumenje?
Kako si bil veder, mlad in vesel,
ko si začutil življenje!

Nekoč si doživljal v šoli pomlad,
živo in lepo ko sanje
in si od tiste mladosti bogat
ljubil čebele in panje.

Na vrtu, veš, oče, se breskev budi,
ki čuti še tvoje dotike,
in vrtnica, ki si jo cepil, brsti,
in v gredah tvoje sadike.

Med trte spet hodimo tvojo pot
in tipljemo tvoje stopinje
in kar nam obljublja zemlja dobrot,
vse tvoje dobrote spomin je.

Povsod je še živa ljubezen do nas
in dajanje tvoje do konca . . .
Oče, kako je bil strašen ta čas
od tiste jeseni do sonca!»

Študentka Vida

Meta Koren

(Olomek)

«Koliko je neki ura?» vprašuje Katja na postelji poleg mene in gleda skozi okno v meglo, ki se vsa siva in gosta vleče od okna do jedva nekaj metrov oddaljene stene poslopja onkraj našega dvorišča. Gole veje breze pod oknom so videti skozi meglo kot tanke, temne in negibne črte. Že ves čas, odkar stanujem tu, me te tanke, negibne veje vznemirjajo. Nekaj mrtvega je v njih in nekaj zoprnega, v megli do brezupa zoprnega.

«Ne vem», odgovorim čez čas in se na tihem jezim, da me je zbudila, ko je zunaj vendar tako strašna megla in . . . meni dopoldne ni brezpogojno treba hoditi okoli v tej mrzli megli. Sicer bi res morala dopoldne k predavanjem, toda ta so trenutno važna itak samo za diplomu in niti malo ne za življenje, ki ga moram zdaj živeti.

«Idiotsko! Že celo večnost prisluškujem; da bi zaslišala od koder koli udarce ure. Toda ne, šele ko prideš do prve cerkve, ki ima uro, veš kdaj vstaneš ali ...»

«... ali pa, kadar stopiš na cesto in z vseh ljubljanskih cerkva pozvanja poldne.»

Meni se je že nekajkrat tako primerilo. Ko pa ne premorem ure in je v sobi tudi čez dan temačno.

Seveda ... Katja. Ona mora biti že dopolodne v mestu. Šele pred tednom je prišla v Ljubljano, brez denarja in s strganimi podplati. Iz province. Tam se ni dalo živeti — samo životariti. Še do knjig ni mogla priti. Ona pa bi šla rada v Pariz. Čemu pa ima diplomo v žepu? Ali zato, da zdaj, ko ne more dobiti zaposle-
nija v svoji stroki, še to pozabi, kar zna?

«Danes ti kuhaš čaj, ne?» me vprašuje, ko si natika nogavice.

«Ne. Vrsta je na tebi.» odgovarjam in najraje bi se zasmejala na glas, ko gledam, s kako kislim obrazom ogleduje še od včeraj premočene čevlje. Že teden dni vsako jutro s tako obupanim obrazom ogleduje svoje čevlje. Smolo ima. Že ves teden, ko za stavo, po malem dežuje.

V samih nogavicah stopi Katja do mize in brska po knjigah in zvezkih, ki so tam razmetani. Slednjic le iztakne staro številko «Jutra» in si preganjene četrtinke tlači v čevlje. To počenja vsako jutro. Jaz tudi. Prav za prav to vse skupaj nič ne pomaga proti vlagi v čevljih; samo prvemu, zoprnemu občutku se na ta način izogneš.

Potem kuha Katja na špiritnem kuhalniku čaj. Jaz še vedno ležim. Zdaj, ko je ni več na postelji poleg mene in mi ni več treba togo ležati ob njej, me prevzema prijeten občutek sproščenosti in ugodja in lahna dremavica.

«Vida, kje imaš sladkor?»

«Sladkor?» Na mah je prijetna dremavica izginila.

«Pozabila sem... Včeraj zvečer sem porabila zadnji košček.»

Katja molči. Stoji poleg mize in gleda v soparo, ki se dviga iz skodelic na mizi. Njen molk boli ... Ne, včeraj mi po večerji res ni bilo treba še enkrat kuhati čaja in porabiti zadnjo koko sladkorja, ki je bil najina skupna last.

V hipu sem iz postelje.

«Počakaj. Kupit ga grem. Saj ni tako daleč», ji pravim in se hitim oblačiti.

«Koliko imaš še denarja?» jo vprašam, ko si natikam plašč.

«Dinar. Pred prvim mi ne izplačajo honorarja. Načelno ga nikomur ne izplačujemo.»

«Seveda ...», pravim.

Zanašala sem se na njen predujem, o katerem sva govorili takrat, ko je prišla k meni. S tem bi se obe pretokli do prvega. Zdaj pa ... Svoj predujem sem že skoraj docela izčrpala. Naj še enkrat stopim do dr. X-a in ga ponovno naprosim za predujem? Že zadnjikrat ga je le nerad dal. In s čim naj prvega plačam sobo in...?

«Katja, čakaj me opoldne na univerzi. Pridem gotovo — z denarjem», in stečem na cesto v gosto, mrzlo meglo.

*

Z vseh cerkva pozvanja poldne. Hodim po ulicah, skačem preko umazanih luž in se jim na daleč izogibljem. Prav za prav je smešno in nepotrebno to izogibanje, ko pa sem itak že zjutraj nataknila od prejšnjega dne premočene čevlje ... Megla še vedno visi nad stenami ulic in nalahno prši iz nje. Lačna sem in mrzi me.

Mislim na Katjo, ki me zdajle čaka v avli univerze, ki zaman čaka name in na denar, da bi šle skupno h kosilu ... Prav za prav bi z mojimi tremi dinarji in z njenim dinarjem v «Žedomu» morda kaj dobile, toda te tri dinarje potrebujem za kavarno. Gospod dr. X, ki mu instruiram njegovo hčerko, mi je po več ko enournem čakanju sporočil, da se ne utegne razgovarjati z menoj in naj ga počakam popoldne.

v kavarni. Sicer bi lahko Katjo vsaj obvestila, da danes z najinim kosilom ni nič. Toda, kako naj ji to povem.

V kavarni dobim Vero, kolegico z univerze. Kliče me, naj prisedem k njej. Ne vem, kako naj se ji izognem. Rada bi bila sama. Ne ljubi se mi govoriti.

«Kod hodiš, Vida, da te skoraj ni videti na univerzi?» vprašuje Vera in si prižiga cigareto. «Študiraš?»

«Da, seveda... Visoko filozofijo življenja študiram,» ji odgovorim skoraj nekam zlobno in gledam njene lakirane nohte.

«To je res visoka filozofija.»

Njen resni odgovor me zabava.

«O, ne! Prav nič ni visoka. Zadnje čase se je celo ponižala do moje neznatne osebe,» ji z nasmehom odgovorjam.

«Nekam pikra si,» se tudi Vera nasmehne, potem pa se zagleda skozi okno in molči.

Tudi jaz molčim. Kako naj ji pojasnim, tej svoji tovarišici, hčerki ljubljanskega advokata, kako visoka in ponižujoča postaja vsa filozofija življenja, kadar si prisiljen s poslednjimi dinarji v žepu čakati v kavarni na to, da ti neki gospod doktor da nekaj kovačev predujma. Saj bi ne mogla razumeti... Toda, morda bi... morda...

Katia me najbrže še vedno čaka v avli. Ura je jedva ena. Ob tej uri je avla že prazna. Študentje so pri kosilu. In Katja čaka v tej praznoti. Stoji ob oknu, gleda v megljo in čaka... Vera bi morda lahko posodila deset dinarjev.

Kakor hitro se je pojavila misel o posojilu, tako hitro sem jo tudi izrekla.

«Kaj si v stiski?» vprašuje Vera in me začudeno gleda.

«Da... trenutno», odgovorjam in gledam njene lakirane nohte. Čutim kako mi počasi udarja rdečica v lica.

«Veš...»

«Ne, Vida. Rada... rada bi... toda ravno ta teden mi je zelo malo ostalo za cigarete in kavarno. Oče pa mi pred soboto ne bo več dal denarja. Saj bi...»

«Razumem. Samo tako...»

Tudi Veri je neprijetno. Znova se zagleda skozi okno v megljo, ki še vedno mrtvo visi med hišami.

Gledam na uro. Jedva se pomika naprej. Dr. X vendar ne bo pozabil?

Vzamem časopis in poskušam čitati.

«Veš kaj», se mahoma obrne Vera k meni. «Na drug način bi se ti dalo pomagati. Vpiši se v naše društvo. Dobila bi kako podporo. Rekla bi papanu naj intervenira zate.»

«Zaradi podpore se ne vpišem v nobeno študentovsko organizacijo», ji skoraj razdraženo odgovorim.

«Toda, zakaj ne?»

«Se ti ne zdi, da je zelo ponižujoče vpisati se v katero koli organizacijo samo zaradi podpore?»

«Ali, če je samo to...», se nasmehne Vera in zamahne z roko, da se za hip zaleskečejo njene lakirane nohti. (Čemu vidim vedno njene lakirane nohte? Čim bolj jih gledam, tem bolj me vznemirjajo.) «Saj se to pogosto dogaja in naposled... marsikdo postane kasneje prepričan član ideje, ki jo društvo zastopa.»

«Marsikdo. Toda ne vsi. In ti, ki ne postanejo, o prvi priliki, ko jim je mogoče dobiti podporo v nasprotnem taboru, uskočijo tja in...»

«To so samo neznačajneži. Nepošteni... Prezira vredni ljudje.»

«Prezira? Zakaj bi jih prezirali? Da, zdaj sva pri tistem... Prezira! Ker so napol mrtvi od glada pristali na idejo, ki jim je docela tuja! Pristali samo zaradi

toga, ker ste jim bili pripravljeni dati podporo, njim prej, kakor pa kateremu koli vaših potrebnih pristašev, ker ti so itak že vaši, te pa je treba šele pridobiti? Misliš, da morajo že iz hvaležnosti za tiste drobtinaste podpore vse življenje prisegati na vašo idejo? ... Ideja se plačuje. Prav. Če se plačuje, potem se pusti dobro plačati in služi tistemu, ki ti nudi več!»

«Ti jih zagovarjaš?»

«Ne. Ne zagovarjam jih. Samo vprašujem se, kdo jih ima pravico prezirati. Razmere, ki so iz vas ustvarile to, kar ste, so iz teh napravile to, kar so, to je podrepnike.»

«Toda ...»

«Pusti, da končam. Se ti še nikoli nisi vprašala, kako to, da pri volitvah na fakultetah ponavadi vedno zmaga društvo, čigar politiki igrajo vodilno vlogo? Ali se ti ne zdi, da je prav tako neznačajno, kakor je biti podrepnik, s podporami pridobivati, mamiti ljudi za idejo? S tem se samo umaže ideja, s tem se samo dokazuje, da ...»

«Ideja vkljub temu ostane ideja.»

«Da ... seveda. Toda človek jo sodi po tem, kakšni ljudje jo zagovarjajo.»

«Na to se ne sme vedno gledati. Ideja je nekaj visokega in ... med vsakim zrnjem so pleve.»

«Da. Pleve, in ideja je nekaj visokega, nekaj višjega, kar preprost človek ne more razumeti ... Toda ne. Prav tako preprosta je, kakor je preprosto življenje ... Vsaka ideja ... čisto preprosta ... Samo vi ste jih komplicirali, da se nazadnje sami več ne spoznate nanje ...»

«Toda ...»

«Postale so vam meglene. Samo obrisi so vam ostali in ... in fraze, s katerimi pitate sebe in druge in ... blatite in izrabljate jih s frazami, s podporami, z vsem mogočim, samo ...»

«Samo strašno pikra si.»

«Že mogoče. Briga me ideja. Tvoja ali kogar koli. Saj ni važna. Važno je samo življenje ... Važno je samo, da vsak pošten človek lahko pošteno živi. Samo to je važno ...»

«Vida, ti si, oprosti, nora. To diši ...»

Na Verinem obrazu se izmenjavata razočaranje in besnost. Toda še pri tem zna ostati vljudna. Prav ko njeni lakirani nohti, ki se leskečejo kakor drobceni bliski, kadar maha z roko po zraku.

«Nora? Že mogoče. Diši pa ... diši ...: Če že hočeš vedeti, po čem diši, diši po — kosilu. Adijo!»

Ko stopam proti mizi, za katero je pravkar sedel dr. X. se skoraj opetekam od vznemirjenja.

Neumno. Čemu sem se sploh spustila v ta razgovor!

*

Instruiram malo, živahno prvošolko, hčerko dr. X-a.

Jedva sledim njenemu prevodu:

«Mon ami ... prête moi ta plume ...»

«Dà. Prav ... Moj prijatelj Peter ...»

«Kako, da še ni postrežnice? Saj mi je v kavarni obljubil, da mi po njej semkaj pošlje denar.

«... pour écrire un mot, machandelle est morte.»

Ali ne gre nekdo po stopnišču?

Da. Zdaj ... Ne, stopil je do sosednjih vrat ... Kaj je pozabil?

Prvošolka našteva:

«Ločimo petero ras: indoevropsko ali belo, malajsko ali rumeno ...»

Bog ve, kje hodi Katja. Lačna ... brez kosila. Zunaj je še vedno mrzla, siva megla ...

«Petero ras ...»

«Koliko?»

«Petero vendar!» Glas male prvošolke je nekoliko začuden in nestrpen.

Postrežnice še vedno ni ...

Utružena sem in nemirna. Nепrestano prisluškujem.

«Indoevropska rasa ...»

Kaj vraga še ni pri kraju s temi rasami? S temi bedastimi petero rasami ...

Kdo je bil tisti prvi tepec, ki je pričel na svetu razlikovati petero ras. Kakor da je važno, kakšne barve si, bele ali črne ali rdeče ali ... Zastran mene je lahko kdo tudi zelene ali vijoličaste ... Saj ni važno. Važno je, če ves dan ne ješ in čakaš dopoldne in popoldne na nekaj dinarjev. Važno je samo eno, gospod znanstvenik: ali si lačen ali pa si sit. Samo to je važno. Samo to, gospod visoki znanstvenik. Teorija je eno, praksa je drugo. In praksa pozna samo dvoje ras: raso lačnih in raso sitih. Jaz spadam v raso lačnih, gospod visoki znanstvenik, in nič ne morem za to, da močno dvomim v vaše visoko znanstveno dejstvo, da je na svetu petero ras. Je samo znanstveno dejstvo, življenjsko ni ...

Lačna sem. Do onemoglosti ...

Postrežnice še vedno ni.

*

Katje ni doma. Najbrže se je zadržala v mestu in se vrne šele kasneje. Tem bolje. Bom vsaj lahko nemoteno delala.

Nalašč.

Tudi brez vašega posojila, gospod svetnik, ne bom poginila na cesti.

Nizko si potegnem luč nad mizo in se spravim h korekturi. Včeraj mi jo je oskrbela znanka, ki dela v tiskarni Y. Že jutri jo moram zopet prinesiti tja. Skorigrati moram še petdeset strani. Prav.

Delam.

Pregledujem vrsto za vrsto, odstavek za odstavkom. Prvikrat opravljam korekturo. Delo mi gre le počasi od rok. Bojim se, da bi kake napake ne spregledala. Vem, da so od te prve korekture odvisne tudi vse ostale. In korekture pomenijo kruh.

Delam. Delam z vnemo. Lica mi gore. Toda v prste na roki in v noge me pričinja mraziti. V sobi je hladno. V začetku marca smo šele. V sobi niti enkrat nisem kurila.

Vse bolj hladno je. Jedva še držim peresnik v otrpli roki.

Topel čaj bi se prilegel. Zelo. Ves dan je bila kava v kavarni edino, kar sem zaužila. Toda, saj nimam sladkorja. Dr. X mi obljubljenega denarja po postrežnici ni poslal. Ko sem ga po instrukciji poiskala v njegovi ordinaciji, so mi povedali, da je pred pol ure odšel neznan kam.

K vragu!

Mar bi si za tisti denar, ki sem ga porabila v kavarni, kupila kruha ali ...

... mislim, vejica, da ... popravljam.

Katje še vedno ni. Kje se je zadržala? Kasno je že.

Še niže nad mizo si potegnem luč. Tisk je strašno droban. Oči me pečejo in včasih zaplešejo črke pred menoj.

... pot goro — pravilno — pod goro ...

Strašno je mraz. Peresnika ne čutim več v svoji roki. Napraviti moram premor in med tem si skuham čaj. Vroč čaj. Ne, saj bi ga izbruhala kakor ... Preklete! Skoraj bi ga izbruhala po vašem lepem parketu, gospod svetnik, ko me je vaša topla, sita starčevska roka pobožala pod brado.

«Saj veš, dušica, da bi ti rad pomagal ...»

Fej!

... met tem ... med tem ...

Seveda bi mi radi, ne posodili, temveč poklonili tistih pet sto dinarjev, za katere sem vas danes zvečer prosila, ko se nisem vedela več kam obrniti. Če bi ostala pri vas ...

... misel, ne misle ...

Človek je pripravljen izposojeni denar s pošteno zasluženim denarjem vrniti, v obrokih ... Gospod svetnik porabi mesečno samo za drobnarije, kavarno, cigarete in cviček zvečer po večerji preko dva tisoč dinarjev. Od teh seveda ne more posoditi ... pokloniti pač ...

... mimoiti ... prav, mimo iti ...

Kako? Ispoved ali izpoved?

Slonim nad korekturo. Zdaj res ne vem ...

... ispoved ... izpoved ... ispoved ...

Kaj je pravilno? Izpoved? ... Ne. Ispoved. Toda saj mora nekje biti neko pravilo: Zveneči soglasniki pred nezvenečimi se izgovarjajo ... Da, se izgovarjajo. In pišejo?

Kako se vendar pišejo?

Učila sem se slovnice. Nad deset let so mi jo utepali v glavo, celo odlično sem imela včasih iz slovenščine. Zdaj pa ...

Izpoved ... ispoved ... izpoved ... Vroč čaj ... Ne izpoved ... ispoved ... zveneči pred nezvenečimi se izgovarjajo ... se pišejo ... se izgovarjajo ... pišejo ...

Sredi avle visok študent govori z manjšim tovarišem, se smeje in kaže name.

«To je tista Vida, veš ...»

Zdaj se smeje tudi njegov tovariš.

Zakaj se smejeta? Zakaj?

Njegova roka kaže naravnost na moje čelo, kjer čutim pekočo bolečino, kakor bi mi kdo z žarečim železom zarezal znamenje vanje ... Vsa drgetam. Vpila bi in udarila: Ne vem, koga, in ne vem, zakaj? Samo čutim, če ne zavpijem in ne udarim, mi raznese vso notranjost ...

Ne, saj to vendar ni avla. Samo zdelo se mi je tako. To je vendar soba, soba gospoda svetnika, v kateri sem bila takrat, tisti večer ... Isti oblazinjeni stol ... in ali se niso pravkar odprla vrata? Da ... On prihaja ... gospod svetnik. Zelo počasi prihaja ...

Moje telo drgeče ...

Zaprem oči ... Zdaj ... zdaj se bodo njegove vlažne, starčevske roke dotaknile mojega telesa. Čemu vendar drgečem? Saj se bodo dotaknile samo mojega telesa, moja duša pa bo ob prvem dotiku mrtva, čisto mrtva ...

Zdaj ... Moje telo je docela otrplo ... Zdaj ... Zavpila bi, pa ne morem. Tudi moj jezik je kot otrpel in nevidna pest stiska moje grlo. Njegove od poželenja nabrekle oči so čisto blizu mojega obraza, njegove ustnice se skoraj dotikajo mojega čela. Čutim, kako me njegov vroči dih žge na čelu, prav na sredini čela ...

«Ne! Ne ... ne, ne!»

«Vida!»

Moje telo je še vedno docela otrplo.

«Vida!»

Nekdo me kliče. Kdo?

«Vida! Za vraga, vrzi vendar ključ!»

Ključ? Kakšen ključ? Kaj ima ključ opraviti z vsem tem?

«Vida! Ključ!»

To je Katjin glas ... Katja! Zadremala sem.

«Katja!»

Odprem okno.

«Ni te mogoče priklicati! Vsaj luč ugasni, če spiš. Račun za elektriko bo spet lepo izgledal.»

Katja stoji pod oknom in se od nekoga poslavlja. Da, saj to je Bojan.

«Pozdravljen!»

«Ves dan sèm bila Bojanov gost», pripoveduje Katja. «Po večerji sva šla v »Emonsko klet« plesat. Saj mi ni bog ve kaj do plesa . . . toda, navsezadnje, kaj pa hočeš? Vsaj pozabiš . . . In tí? Si dobila denar?»

«Ne.»

«Kaj pa imaš tu?»

«Kje?»

«Na čelu.»

«To je od . . . Ne . . .» Z roko si grem preko čela. Pod prsti otipljem globoko progo, ki se mi je zarezala v čelo, ko sem v dremavici slonelna na robu mize.

«To ni nič . . .»

«Delaš?» vprašuje Katja in prelistava korekturo.

«Do jutra sama ne boš gotova. Pomagam ti . . .»

*

(Dalje prihodnjič.)

Kaj mi je pripovedovala o sebi Ajiša Šošić

Rasta Plesković

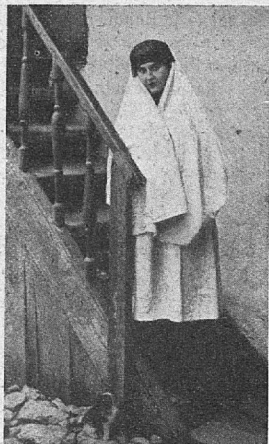
Hotela sem izvedeti od nje še več: kako je kot dekle «ašikovala» (bila zaljubljená), se poročila, rodila deco. Vedela sem, da je Hercegovka in da zato dobro pozna stare običaje, ki zdaj počasi izumirajo. Počasi sem le še nekaj zvekla iz nje.

Rojena je bila v dokaj premožni muslimanski hiši v Konjicu v Hercegovini. Oče ji je zgodaj umrl, ostala je sama z materjo in bratom. Ta je bil — kot «edina muška glava u kući» — skoraj absoluten gospodar v hiši. Tudi tepel jo je, pravi Ajiša. V šolo ni hodila, edino v mektebu se je naučila brati arabski tekst Kur'an in se ga navadila na pamet. Mehanično učenje na pamet — to je bila vsa njena izobrazba, pa ne samo njena, marveč večine muslimanov njene dobe. Musliman, ki se nauči na pamet ves Kur'an v arabščini, postane «hafiz» in dobi okoli fesa belo ahmedijo (bel šal) ter tako postane hodža, veroučitelj in podobno. Biti hafiz je velika čast — vedno in povsod so privilegirani. Danes je že precej drugače, zlasti po mestih. Dandanes hodijo otroci v državne šole in že dorašča generacija muslimanske inteligence, ki prav nič ne zaostaja za inteligenco drugih ver. Po vaseh je seveda še žalostno, a ker so si poleg države tudi muslimanska kulturna društva nadela nalogo širiti prosveto med ljudstvom, upajmo, da bjo kmalu bolje. V tem delu zlasti prednjači najstarejše in najmočnejše njihovo društvo «Gajret», o katerem sem pisala v članku o delu sarajevskih ženskih društev.

Ašikovala Ajiša ni mnogo, ker se je kmalu poročila. Prej in večinoma še zdaj je navada, da se muslimanka brž kò postane zrela za možitev,

Tri zakrite lepoticé

Muslimanka v zaru z dvignjeno valo

pokrije (obleče zar in da valo čez obraz). To je obenem znak fantom, da je prišel čas ašika, čas ljubezni, najlepši čas v človeškem življenju, ki je zlasti pri muslimanih poln poezije. Takrat ko je Ajiša ašikovala, je bilo še zelo strogo. Žena se na ulici skoraj ni smela pokazati, in če se je, je bila pokrita in zavita ko mumija. Takrat so muslimanke nosile še feredže — velika bela ogrinjala preko glave in spodnjega dela obraza, da so se videle samo oči. Današnji zar je že moderniziran in je dosti lažji od feredže. Modernejše muslimanke hodijo sedaj oblečene à la franka (evropski) in nosijo samo črne kapice z valo čez obraz; najmoderneje pa se sploh ne pokrivajo več — in teh je vsak dan več.

Ašikovalo se je v Ajišini mladosti skrivaj; nihče ni smel vedeti za to — dekle je navadno stala pri «ašik pendžeru» (tudi demiripendžer), pri oknu, ki je navadno precej od tal, pokrito z desko, ki ima le nekoliko ozkih luknjic; dekle je fanta lahko videla, on nje ne. Samo šepetala sta in pesem je govorila o sevdahu, o ljubezni in hrepenenju:

Ašik osta na te oči
na te dvie tamne noči.
Oj kaduno, kono mori (oj soseda...)
ne ishodi na pendžeri,
ne ishodi, ne prkosi (ne izzivaj),
nemoj da te šejtan (vrag) nosi!
Tvoj me pogled izaziva
mome srcu ne da mira.
Jest, tako mi ramazana
biče bruke (sramote) jednog dana.
Vrata ću ti razvaliti,
u dvor ću ti provaliti,
da odaju nadjem tvoju
i u njezji tugu svoju...

Ali pa: Od kako sam sevdah svezo (odkar sem se zaljubil)
rahme nikad nisam bio (nisem bil več miren)
od desta bi svu noć pio (od žalosti bi pil vso noč)

kajti: Goreg jada od sevdaha nema (ni večje bolečine kot je ljubezen).

Danes je marsikaj drugače. Dekleta se danes dosti svobodneje kretajo, mladi ljudje se spoznavajo v šoli, na ulici, na promenadi (v Sarajevu imajo muslimani celo svojo posebno promenado). Tudi pokučavanje ni več tako strogo — edino ljubezen in pesem sta ostali isti, ostale so prelepe sevdalinke. Mi niti pojma nimamo, kako so lepe. Redkokje se najde v pesmi toliko čustva, nežnosti, ljubezni, kot ravno v sevdalinki — ali o tem morda drugič.

Pač pa je Ajiša «gatala» (ugibala), kdo bo njen mož. Običaj je namreč, da dekle, ki začne misliti na možiteva, na predvečer Jurjevega dne napne čez cesto nit — in kdor jo pretrga, bo njen mož. Najmanj pa bo njenemu možu tako ime, kot je tistemu, ki pretrga nit. Tudi Ajiša je razpela nit in naključje je hotelo, da jo je pretrgal ravno njen sedanji mož. Takrat je bilo Ajiši komaj petnajst let in bala se ga je, ker je bil takrat ravno malo pijan. Skrivala se je pred njim več mesecev in šele, ko je zagrozil,

da se bo ubil, če ga noče, je vzela od njega «amanet» (zaročno darilo). Dobila je 10 goldinarjev v zlatu. Imela je še srečo: svojega bodočega moža je vsaj videla prej in sama se je odločila zanj; v njeni dobi niso bile vse tako srečne. Često se je zgodilo, da so se kar starši zmenili in da sta se ženin in nevesta prvokrat videla po poroki. — Čim je Ajiša vzela amanet, je šlo hitro; zjutraj se je zaročila, popoldan pa je bila že poroka in to zelo enostavna: poklicani hodža je proučil predpisane dove (odmolil predpisane molitve) in dve priči sta bili zraven — nič drugega.

Po poroki, pred poročno nočjo so jo «knili». «Kna» je star muslimanski običaj. Prav za prav je kna zelenkast prašek, ki se dobiva od neke posvečene tropske rastline iz Arabije. Ta prašek se meša v vodi, da nastane redkemu testu podobna zmes. Z njo namažejo «mladi» (nevesti) nohte na rokah in nogah ter dlani, potem pa zavežejo. Namazana mesta postanejo od tega rdečkasta. K obredu se zbero samo žene, nevesta pa ob tej priliki razstavi vso svojo balo in vsaka od prisotnih žen ji kaj podari. Dekleta med obredom prepevajo in poškrope nevesto in prisotne žene s šerbetom (šerbe je sladka pijača, često samo sladka voda ali pa je v njej malo malinovega ali rožnega soka). To pomeni blagoslov. Med celim obredom sedi nevesta, ki je pokrita z belim pajčolanom preko glave, nepremično — šele ko je vse končano, vstane in poljubi prisotnim ženam roko. Po končanem obredu je navadno slovesna večerja, ločeno za moške in ženske.

Po jaciji vstane hodža, ki je prisoten v sobi, kjer so zbrani moški, in moli ženinu dovo. Ženin mu poljubi roko in hodža ga odvede k nevesti. V poročni spalnici pripravi novoporočencema ležišče mlada deklica. Ona zjutraj tudi pospravi sobo. Zato pa dobi od ženina in neveste darilo. «Mladencima» (novoporočencema) postavijo v sobo posodo z urmašicama in dva kozarca šerbeta — da bi jima hiša bila vedno polna vsega dobrega.

Leto po poroki je Ajiša rodila prvega otroka. Rodila je vsega skupaj deset otrok, vse brez vsakršne pomoči, popolnoma sama. Ležala je dan, dva, nato pa spet delala, kot da se ni nič zgodilo. Danes je tudi v tem pogledu boljše, vsaj po mestih. Tu zdaj porodnice pokličejo babico, zdravnika, gredo v bolnico. Nekoč vsega tega ni bilo.

Če rodi žena doma, oblijejo otroka takoj po porodu s hladno vodo — da bo bolj zdrav. Popkovina se prereže z nožem, posteljica pa skrbno zakoplje, da ne pride do nje pes ali mačka, ker bi to pomenilo veliko nesrečo za dete. Z umivanjem takoj po rojstvu pa je dete v preprostih hišah za dokaj dolgo rešeno neprijetnosti dotika z vodo; nedolžnemu detetu, ki še ni grešilo, abdest ni potreben, torej tudi umivanje ne — to je prihranjeno odraslim, ki «so že videli» — in grešili.

Prvi petek po otrokovem rojstvu se zbero žene pri porodnici na mubarekj (praznik), da proslavijo babine. Porodnica takrat leži. Po ležišču in okrog njega razgrne vse najlepše, kar ima v hiši. Sama je belo oblečena in ima belo ruto na glavi; sploh hodi štirideset dni po porodu oblečena v belo in prve dni ne sme prestopiti praga njene sobe noben moški; tudi najbližji sorodniki, ki jim je to sicer dovoljeno, ne; edina izjema je mož. Žene, ki pridejo na mubarekj, obdarujejo mater in dete, njim pa postrežejo z rahatlokumom (turško slaščico), belo kavo in peksimetom (neke vrste bigami). Pozneje pride na vrsto sladka

Revna muslimanska hišica na periferiji Sarajeva

Dve mali muslimančici pri vodnjaku; na tleh je djugum, posoda za vodo; dekleti imata dimije in na glavi jemenije

pride v hišo, vzame dete na roke ter izmoli nad njim predpisane molitve ter pokliče dete po imenu, ki ga bo nosilo. Proslave ni, samo hodži postrežejo z najboljšim, kar je pri hiši. Moško dete se kasneje «suneti» (obreže). Ta običaj je obvezen tudi za Žide. Razlika je v tem, da pri Židih obrežejo dete vedno osmi dan po rojstvu, pri naših muslimanih pa so obrezovali nekaj kasneje, često ko je bilo otroku že dvanajst do trinajst let, «da se je zavedal važnosti dogodka». Danes je to prepovedano. Obrezuje se najkasneje do enega leta. To je za hišo vedno velik praznik, a samo za moške. Oče «časti» prijatelje in znance, ki zato obdarujejo dečka v denarju. Ta od vsega seveda nima ničesar razen bolečin; neredko se zgodi, da otrok zboli ali celo umre, zlasti če operacije ni izvršil strokovnjak. — Žensko dete pa knijejo, ko mu je pol leta ali več — to pa je hišni praznik za ženske.

Zdaj pa ostane samo še nekaj besed o smrti in pogrebu. Smrt za dobrega muslimana ni nič strašnega, saj se on samo preseli v ahiret — večno življenje, kjer čaka dobri džennet (raj), kajti: «Ko se pokori Bogu i Njegovemu Poslaniku i vjereju Sudnji dan, Bog će ga uvesti u vrtove rajske, ispod kojih reke teku i on će tamo večno boraviti (prebivati)!»¹ V džennetu čaka pravoverne večna blaženost in najmanj desetkratno plačilo za vsako storjeno dobro delo. Hudobni pa pridejo v džehennem (pekli), kjer jih čaka zaslužena kazen, pravično odmerjena po njihovih grehih... «jer je božja kazna vrlo teška i užasna i strašno je boravište».²

¹ Kur'an nam raj opisuje tako: «A u džennetu ima svega onoga, što vaše duše mogu poželjati i čime će se vaše oči naslađivati. I vi ćete u njemu vječno boraviti. Požurite vršiti Božje zapovijedi, da vam vaš gospodar oprostí grijehé vaše i nagradi vas džennetom, čija je širina ravna nebu i zemlji!»

² In za pekli pravi tako-le: «Mi smo za neposlušne i nasilnike pripravili vatru džehennemsku a njegovi grozni i strašni plamenovi ih opkoljavaju, pa kad im žeđ (žeja) prituži i zatraže da žeđ ugase, donijeće im se tekućina kao rastopljen vruć katran i radi

pita, urmašica, šerbe in končno črna kava. Novorojenček leži ves čas v sobi zavit v svilen odejico in skrbno pokrit z rdečo jemenijo (naglavno ruto) — kot mi je Ajša dejala, zaradi urokov, Zle oči, zlasti zelene; namreč povzročajo uroke, ki so izredno nevarni za malega nebogljénčka. Povzročajo namreč razne bolezni — in potem je treba klicati staro sosedo, večšo v preganjanju urokov, da izmoli detetu nad ogljem čudotvorno dovo, ali pa celo čudodejnega hodžo, ki napravi «zapis» (napiše na papir kako prav posebno učinkovito dovo); ki zagotovo pomaga. — Tako še dandanes. Po 40 dneh vrne mati z detetom obisk in se revanšira za darila, ki jih je dobila. Dete je seveda tudi takrat skrbno zavito in pokrito, saj je na cesti še bolj nevarno ko doma. Poleg tega tudi Ibis (zli duh) ne počiva in samo išče priliko, kako bi škodil insanu (človeku) — pred njim pa varjejo razne amajlike (amuleti) in pa posebni zapisi.

Detetov oče proslavi veseli dogodek v gostilni, kamor pozove svoje prijatelje in jih časti. Tretji dan po rojstvu dobi dete ime. Tudi ta obred je enostaven. Hodža

Brž ko musliman umrje, ga okopljejo in oblečejo v belo. Na oči, usta in nosnice mu denejo kosmič bombaža, nakar ga zavijejo v belo in takoj odnesejo iz hiše. Mrliča vedno neso in vsak musliman, ki sreča sprevod, izkaže umrlemu poslednjo čast s tem, da pomaga nositi nosila z mrličem, dokler ga ne zamenjajo drugi. Za pogrebom gredo samo moški. Bogatejše mrliče nesejo najprej v džamijo, kjer se vrši slovesna dženaza (pogrebne molitve). Mrliča pokopljejo brez krste: zavitega polože v jamo, polože nanj nekaj desk in jamo zasujejo. Pokopališča pa pomenijo za muslimane svetinje, ki jih ne sme nihče onečastiti.

Erazem Rotterdamski - slovit zagovornik ženske izobrazbe

France Vodnik

Pred dvema letoma (1936) je minilo štiri sto let, odkar je v Baselu v Švici, kjer se je bil ustavil na poti v rodni Brabant, umrl Erazem Rotterdamski, ki ga moramo šteti med največje duhove v zgodovini evropskega človeštva. Malokdo pa ve, da je bil ta veliki humanist že vnet pristaš in zagovornik ženske izobrazbe, zaradi česar bo nedvomno zanimal tudi bralké «Zenskega sveta».

Čeprav je bil Erazem doma na Holandskem, je vendar preživel večino svojega življenja v tujini, v Angliji, Franciji, Nemčiji, Švici, Belgiji, Italiji, na Poljskem in drugod. Bil je sodobnik Martina Lutra, a hkrati njegov nasprotnik. Za oba je sicer značilno prizadevanje za obnovo pravnega in verskega življenja, ki je bilo takrat, na prelomu petnajstega in šestnajstega stoletja, v hudi krizi, vendarle pa ju bistveno loči njun odnos do katoliške cerkve. Medtem ko je Martin Luter zašel v skrajnost in se od nje ločil, je Erazem Rotterdamski ostal slej ko prej zvest katoliški veri.

Toda Erazem Rotterdamski ni bil samo reformator, glasnik gibanja za obnovo pravnega in verskega življenja, ampak je bil tudi in predvsem humanist. Humanizem se je namreč imenovalo prizadevanje tedanje dobe po obnovi klasične kulture; le-to se je kazalo zlasti v velikem zanimanju za latinščino in grščino, ki tedanjemu svetu nista samo posredovali klasična dela, marveč sta služili pisateljem te dobe tudi za izražanje njihovih lastnih misli. To velja posebno za latinščino, v kateri je tudi Erazem Rotterdamski napisal večino svojih spisov. Saj je bil pa tudi po splošnem priznanju najboljši poznavalec klasičnih jezikov. Znamenita je na primer njegova kritična izdaja svetega pisma nove zaveze (1516), prav tako pa tudi prevodi, izdaje in komentarji spisov antičnih pisateljev kakor Seneke, Lukiana ter cerkvenih očetov, sv. Hieronima, sv. Avgušтина in drugih.

Zaradi svoje učenosti je Erazem Rotterdamski užival velik ugled pri sodobnikih in si pridobil velik sloves, saj so ga imenovali «veliki Erazem», «dika sveta» in podobno. K njemu so prihajali učenjaki in častilci skoraj iz vse Evrope. Vladarji in drugi mogočniki so mu pošiljali bogate darove ter ga vabili na svoje dvore, čeprav se je Erazem le redkokdaj odzval vabilu, ne morda iz ošabnosti, marveč ker mu ni bilo do časti in je živel le znanosti.

Erazem ni bil samo jezikoslovec in teolog, pa tudi ne vase zaprt znanstvenik, čeprav je ljubil samoto in je bil «človek zase», kakor ga je nekdo imenoval. Budno se je zanimal za vsa vprašanja, ki so takrat vznemirjala ljudi in celo za marsikaj, česar drugi niti opazili niso. Med njegovimi deli zavzemajo posebno mesto spisi, v katerih se dolika sodobnega življenja in ki so prava kronika prav tako razburkane

toga če im lica biti strašno opečena.» — «Zaista, oni, koji ne vjeruju i naše znakove pobijaju, mi ćemo ih pržiti paklenom vatrom, pa kad im njihove kože dogore mi ćemo ih zamjeniti sa drugima, da bi ponovo opet patnje (muke) okušali i osjetili. — A gorivo džehennemsko su ljudi i kamenje i njih nadziru okrutni i strašni melekji (angeli).»

kakor zanimive dobe. To sta zlasti dva spisa, «Slavospev neumnosti», duhovita satira na časovne razmere, ter «Razgovori», kjer pisatelj v obliki dialoga razpravlja o najrazličnejših vprašanjih: o božjih potih v daljne dežele, o vojaškem stanu, o meniškem življenju, o spovedi in postu, o zakonu, o veri, o boleznih, o vojni in miru, o izobrazbi, o takrat običajnih gostiščih, kjer so se ustavljali popotniki, skratka o vsem življenju. Ti «Razgovori» so prinesli Erazmu največji uspeh in še danes, po več kakor štiri sto letih, nudijo bralcu velik užitek. Dolgo so služili celo kot šolska knjiga, saj je Erazem s temi «razgovori» hotel ne le zabavati, ampak tudi poučevati. Sam pravi, da se mu zdi nad vse primerna za to ravno oblika dialoga, zabeljenega s humorjem. Da je res tako, se lahko prepričamo tudi iz naslednjega razgovora med opatom in izobrazeno ženo, ki je vzet iz omenjene zbirke.¹

Opat in izobrazena žena

(Antronus in Magdala)

Antronus: Kakšno omaro pa vidim tule?

Magdala: Ali ni čedna?

Antronus: Če je čedna ali ne, tega ne vem; vsekakor pa vem, da se kaj malo spodobi tako za dekleta kakor za ženo.

Magdala: Zakaj?

Antronus: Ker je vsa polna knjig.

Magdala: Toliko ste že stari, opat ste in dvorjan, pa še nikoli niste videli knjig v sobah znamenitih gospá?

Antronus: Seveda sem jih, toda take v francoskem jeziku; tu pa vidim grške in latinske bukve.

Magdala: Hm, ali nas samo francoski napisane knjige uče modrosti?

Antronus: Vsekakor so namenjene samo odličnim gospem, da imajo kaj, s čimer se zabavajo v urah brezdelja.

Magdala: Ali je mar samo gospem visokega stanu dovoljeno, da izobrazujejo duha in prijetno živijo?

Antronus: Napačno je združevati izobrazbo duha in prijetno življenje: učenost ni za ženske; za velike gospé je prijetno življenje.

Magdala: Toda, ali ni sleherni človek dolžan pravilno živeti?

Antronus: No, seveda.

Magdala: Kako pa naj živimo prijetno, če hkrati ne živimo pravilno?

Antronus: Nasprotno: kako naj tisti, ki živi pravilno, živi prijetno?

Magdala: Torej so vam všeč tisti, ki žive sicer grdo, vendar prijetno?

Antronus: Po mojem mnenju žive dobro tisti, kateri žive prijetno.

Magdala: Že, ampak odkod izvira ta prijetnost? Iz zunanjih stvari ali iz duha?

Antronus: Iz zunanjih stvari.

Magdala: Res ste bistroumen opat, toda slab filozof. Povejte mi vendar, po čem presojate udobje?

Antronus: Po spanju, jedi, svobodi, da delaš, kar se ti zljubi, po denarju in časteh.

Magdala: Če pa Bog vsemu temu doda še modrost, ali potlej ne živite prijetno?

Antronus: Kaj razumete pod modrostjo?

Magdala: Spoznanje, da človeka osrečijo samo duhovne dobrine. Bogastvo, čast, spol niti ne osrečijo niti ne naredo človeka boljšega.

Antronus: Za vašo modrost bi se ne pulil s tatovi.

¹ Prevajal sem po nemški izdaji: Hans Trog, «Gespräche des Erasmus» (Basel 1956).

Magdala: Toda če je meni branje dobrega avtorja prijetno kakor vam lov, pijača, igre: ali se vam ne zdi, da tudi jaz živim prijetno?

Antronius: Kar se mene tiče, ne bi maral tako živeti.

Magdala: Ne vprašujem, kaj se vam zdi prijetno, marveč kaj je prijetno.

Antronius: Ne bi rad, da bi se moji menihi kaj prida ukvarjali s knjigami.

Magdala: Moj mož pravi, da je ravno to posebno dobro: Pa zakaj se vam to za vaše menihe ne zdi primerno?

Antronius: Ker so tem neposlušnejši, čim izkušenejši so: potlej mi prihajajo z odgovori iz dekretov in dekretalij, iz Petra in Pavla.

Magdala: Hm, ali jim mar ukazujete stvari, ki nasprotujejo Petru in Pavlu?

Antronius: Kaj ta dva učita, ne vem; nikakor pa nimam rad meniha, ki odgo-varja; prav tako mi ni ljubo, da bi kdo izmed mojih vedel več kakor jaz sam.

Magdala: Temu bi se lahko izognili, če bi se potrudili, da bi kolikor moči veliko vedeli.

Antronius: Za to mi primanjkuje časa.

Magdala: Kako to?

Antronius: Ker pač ne utegnem.

Magdala: Ne utegnete, da bi se izobraževali?

Antronius: Ne.

Magdala: Kaj pa vas ovira?

Antronius: Dolge molitve, skrb za gospodarstvo, lov, konji, dvorna služba.

Magdala: Te stvari so vam torej pomembnejše kakor znanje?

Antronius: Nam je že tako usojeno.

Magdala: Pa mi povejte še to: če bi vam Bog podelil moč, da bi spremenili samega sebe pa svoje menihe v katerokoli žival, ali bi menihe spremenili v svinje, a sebe v konja?

Antronius: Nikakor ne.

Magdala: In vendar bi s tem preprečili, da bi kdo izmed njih znal več kot vi.

Antronius: Meni ni do tega, kakšna bitja so menihi, kolikor me je skrb, da sem sam človek.

Magdala: Pa se vam zdi, da je človek tisti, ki ni učen in ki ne mara postati moder?

Antronius: Zase sem zadosti učen.

Magdala: To lahko trdijo o sebi tudi svinje.

Antronius: Po vaših argumentih bi sodil, da ste sofistinja.

Magdala: Kaj sodim jaz o vas, rajši ne povem. Toda zakaj vam moja omara s knjigami prav za prav ne ugaja?

Antronius: Ker sta žensko orožje vreteno in kodelja.

Magdala: Ali ni naloga matere, da gospodinji in vzgaja otroke?

Antronius: Seveda.

Magdala: Ali mar mislite, da se da to delati brez znanja?

Antronius: Ne, tega ne mislim.

Magdala: Vidite, ravno take modrosti me nauče knjige.

Antronius: Doma imam dva in dvajset menihov, pa zato v moji spalnici vendar ne boste našli nobene knjige.

Magdala: Potemtakem je tam sijajno poskrbljeno za menihe.

Antronius: Knjige bi naposled že še lahko bile, samo da niso latinske.

Magdala: Zakaj pa ne?

Antronius: Ker ta jezik ni primeren za ženske.

Magdala: Čakam, da mi to utemeljite.

Antronius: Ker je premalo pripraven, da bi varoval nedolžnost žená.

Magdala: Potemtakem francoske knjige, ki so polne lahkomišelnih zgodb, sluzijo nedolžnosti?

Antronius: Mislim drugače.

Magdala: Le kar odkrito povejte!

Antronius: Žene so pred duhovniki varnejše, ako ne znajo latinščine.²

Magdala: Po vaši zaslugi je ta nevarnost kaj majhna; saj si vneto prizadevate, da ne bi razumeli latinščine.

Antronius: Preprostemu človeku se zdi čudno in nenavadno, če zna ženska latinsko.³

Magdala: Čemu navajate preprostega človeka, množico, tega rojenega sovražnika vsega dobrega?⁴ Čemu navado, učiteljico vseh slabih stvari? Človek se mora navaditi najboljšemu; potlej mu pride v navado, kar je bilo poprej nenavadno, in postane mu prijetno, kar je bilo neprijetno, spodobno, kar je veljalo za nespodobno.

Antronius: Poslušam in strmim.

Magdala: Ali se spodobi, da se nemška žena uči francoščine?

Antronius: Prav gotovo.

Magdala: Zakaj?

Antronius: Da se lahko pogovarja s tistimi, ki govorijo francoski.

Magdala: In zame naj bi bilo neprimerno, učiti se latinščine, da bi se sleherni dan pogovarjala s toliko avtorji, ki so mi tako zgovorni, učenj, modri in zvesti svetovalci?

Antronius: Knjige vzamejo ženskam precej pameti, katere imajo že tako premalo.

Magdala: Koliko je imate vi, resda ne vem; vsekakor pa to, kar mi je dano, porabim rajši pri dobrih študijah kakor pri tjavdan izmumljanih molitvah, nočnih požrtijah in pri praznjenju velikih čaš.

Antronius: Občevanje s knjigami napravi človeka neumnega.

Magdala: Zabave vinskih bratcev, burkačev in kvantačev pa menda človeka ne naredijo glupega?

Antronius: O ne, te človeku dolgčas preganjajo.

Magdala: Kako le to, da tako prijetni družabniki, kakor so moji, napravijo človeka neumnega?

Antronius: Ljudje tako sodijo.

Magdala: Toda v resnici je to popolnoma drugače. Koliko vidimo nasprotno takih, katerim nezmerno pitje, neurejene požrtije in nebrzdane strasti vzamejo vso pamet!

Antronius: Jaz zase bi nikakor ne imel rad učene žene.

Magdala: In jaz si čestitam, da imam moža, ki vam ni prav nič podoben, kajti zaradi izobrazbe je on meni in sem jaz njemu še ljubša.

Antronius: Izobrazbo si mora človek najprej pridobiti z neštetimi mukami, potem pa je treba umreti.

Magdala: Res, ampak povejte mi, vi imenitni človek, če bi že morali jutri umreti, ali bi rajši umrli kot bedak ali kot modrijan?

Antronius: Če bi vsaj lahko pridobil modrost brez težave.

² Za dobo, v kateri je živel Erazem, je značilna splošna pokvarjenost vseh stanov. Erazem je odkritosrčno in ostro bičal napake, kjerkoli jih je videl; pri tem ga je seveda gnala želja, da bi po svoji moči in na svoj način pripomogel k izboljšanju.

³ Kakor je bilo že omenjeno, je bila latinščina v tedanji dobi splošni jezik izobražencev. Pa tudi sicer je imel ta jezik veliko veljavo. Za Tomaža Morusa (gl. opombo 6) je n. pr. znano, da je celo s svojimi hčerkami dopisoval latinski.

⁴ V dobi humanizma je bila izobrazba privilegij majhnega števila bogatih in nardarjenih ljudi, tako da so ostale množice brez lastne krivde popolnoma neizobražene.

Magdala: V tem življenju si človek pač ničesar ne pridobi brez truda. Ker pa moramo vse, karkoli smó dosegli s še tolikim naporom, pustiti tu na zemlji, ali naj nam bo žal, da se trudimo za najdragocenejše od vsega, za tisto, kar nas spremlja celo v prihodnje življenje?

Antronius: Večkrat sem slišal ljudi, češ da je izobrazena ženska toliko bolj neumna.

Magdala: Iz neumnih ust je lahko slišati kaj takega. Zares modra ženska pa ni videti takšna; seveda, če se hoče ženska, ki je neumna, delati pametno, je vsekakor toliko bolj neumna.

Antronius: Ne vem, kako je to; toda kakor se sedlo ne poda oslu, prav tako znanosti niso primerne za žene.

Magdala: Vendar pa ne morete tajiti, da se oslu še zmerom bolj poda sedlo, kakor pa pristoja mitra oslu ali svinji? Kaj vi prav za prav mislite o deviški Materi?

Antronius: Najboljše.

Magdala: Ali ni nikoli videla nobene knjige?

Antronius: Že, ampak nobene take.

Magdala: Kaj pa je brala?

Antronius: Molitvenike.

Magdala: Kakšne?

Antronius: Za benediktinski red.

Magdala: Naj bo! Pa ženi Paula⁵ in Eustochium,⁶ ali se mar nista ukvarjala s svetimi knjigami?

Antronius: Dandanes pa je to redkost.

Magdala: Nekoč je bil neizobražen menih redkost, danes ni nič bolj navadnega; v starih časih se niso knezi in cesarji nič manj odlikovali s svojo učenostjo kakor s svojo močjo. Sicer pa kaj takega dandanes ni tako zelo redko, kakor mislite vi; v Španiji in Italiji ni malo žena, posebno med odličniki, ki bi se lahko kosale z vsakim moškim; v Angliji omenjam žene iz Morusove⁷ hiše, v Nemčiji Pirkheimerjeve⁸ in Blauerjeve. Če ne boste pazili, bo prišlo še tako daleč, da bomo načelovale celo v teoloških učilnicah, pridigale v cerkvah in se polastile vaših miter.

Antronius: Bog nas varuj!

Magdala: Od vas bo odvisno, da to preprečite. Če boste nadaljevali tako, kakor ste začeli, bodo gosi rajši začele same pridigati kakor da bi vas, neme pastirje, prenašale. Šaj vidite: prizorišče sveta se spreminja, treba je ali oditi, ali pa naj vsakdo igra vlogo, ki mu pritiče.

⁵ Sveta Paula (god 26. jan.), učenka sv. Hieronima, ki je opisal njeno življenje. Leta 385. je odšla z njim v Palestino, kjer je ustanovila več ženskih samostanov.

⁶ Sveta Eustochium Julija (god 28. sept.), njena hčerka, ki se je v Rimu izobraževala v krogu sv. Hieronima, s katerim je šla tudi v Orient. Umrla je v Betlehemu v enem izmed samostanov, ki jih je ustanovila njena mati.

⁷ Tomaž Morus (1478—1535), kancler Henrika VIII., pisec znane «Utopije» ter najbolj pomemben predstavnik humanizma na Angleškem. Ker je bil odločen katoličan, ga je dal Henrik kot poglavar tako imenovane anglikanske cerkve obglaviti. Za to svoje mučeništvo je bil M. l. 1936. razglašen za svetnika. Z Erazmom Rotterdamskim so ga vezale prisrčne prijateljske vezi. Kakor ta je bil tudi Morus, oče treh hčera, zagovornik ženske izobrazbe. Znana je naslednja njegova izjava: «Naj pridruži moja punčka globoki pobožnosti še temeljito izobrazbo, pa bom rekel, da je boljše obdarovana od Boga, kot če bi družila lepoto Helene in Krezova bogastva.» (Prim. Knjižice za duhovno probudo štev. 19., str. 10.)

⁸ Charitas Pirkheimer (1466—1532) je bila zelo izobrazena opatinja v samostanu klarisij v Nürnbergu; pogumno se je borila zoper Lutra in svoj samostan kljub večletnemu hudemu pritisku ohranila katoliški veri.

Antronius: Zakaj sem moral naleteti na to žensko? Če me boste vi kdaj obiskali, vas bom sprejel prijazneje.

Magdala: Kako pa?

Antronius: Plesala bova, dobro pila, hodila na lov, igrala in se smejala.

Magdala: Jaz se lahko že danes smejem.

Opomba. Da bo slika popolnejša, naj tu omenim še zanimivo mesto iz Brücknerjeve «Geschichte der polnischen Literatur» (Leipzig 1909). V poglavju o E. Orzeszkowi namreč omenja pisatelj (str. 585), da je «že leta 1535. — torej eno leto pred Erazmovo smrtjo — neki profesor v Krakovu istočasno z nemškim zagovornikom žená Agrippa — mišljen je najbrže pisatelj H. Ch. Agrippa von Netlesheim (1486—1535) — izjavil, češ da je ženska nadarjenost subtilnejša kakor moška, saj deklice prej začno govoriti kakor dečki, in da može le iz strahu za svoje privilegirano stališče ter iz zavisti odvracajo žene od študija.»

Anketa o ženski volilni pravici

(Odgovore na anketo bomo objavljali ne glede na to, ali se z njimi strinjamo ali ne, in zanje ne odgovarjamo.)

I.

Z ozirom na v Vašem cenj. listu razpisani javni razgovor o vprašanju ženske volilne pravice, je moje mnenje sledeče:

Sramota je, da žene v Jugoslaviji ne uživajo volilne pravice. S tem, da jim odrejajo to državljansko pravico, jih ponižujejo v duševno manjvredna bitja.

V raznih ženskih glasilih se je že razpravljalo in dobro utemeljevalo, kako nesmiselno je, da sme vsak moški, tudi slehern analfabet in pijanec soodločati v gospodarski, socialni, prosvetni itd. politiki v naši državi. Žena pa vkljub temu, da ima morda tudi višje študije in se udeležuje v javneih življenju ter pri tem morda kaže velike sposobnosti, nima pravice, da bi smela z volilnim glasom podpreti ono strujo, ki ji je dobrobit celote več kot stranka. Žene občutimo precej živo, kako vodijo politiko može. In skoraj gotovo bi ne bilo ženskih volilk, ki bi hotele podpirati razne politične demagoge, in strankarska strast se ne bi razvila tako daleč, da bi udušila interes splošnosti le zato, da partizanski skupini v vsem ustreže.

To ugotovljamo. Obenem si pa priznajmo, da smo tega neupoštevanja precej tudi same krive.

Žene, zaposlene v raznih službah, se povečini premalo zavedajo svoje delovne vrednosti, so preponižne in jih je za organiziranje težko pridobiti. Kriva temu razpoloženju je preobremenjenost. Družinske razmere so danes večinoma take, da mora pretežna večina žen iskati zaslužka izven doma. Pri tem so postavljene pred težko odločitev: prevzeti skrb za družino ali pa se odločiti za samsko življenje, iti preko moralnih ozirov in živeti, kakor zahteva narava. Sicer si prisiljena naprtiti si breme, ki napravlja iz tebe stroj.

Družina je temelj države. Vendar se ta temelj danes občutno maje. Morda ne bo dolgo, da ljudje ne bodo več sklepali zakonskih vezi, ker je preživljanje družine s samo moževo plačo nemogoče, žene se pa za znižane prejemke tudi ne bodo lahko odločile, vztrajati pri delu.

Gospodarska in socialna politika, ki jo vodijo moški, občutno šepa, ker jim je partizanska politika več kakor narod, država in vse ostale svetinj.

Velenje, 9. februarja 1938.

Ela Horvat.

II.

Ker ste izrazili željo, da se izjavimo, ali smo za ali proti ženski volilni pravici, si dovoljujem pripomniti sledeče:

Zalostno je, da so pri nas še potrebne take ankete in da moramo šele dognati, ali spada ženska med ljudi — ali v kakó manjvredno skupino. Ze iz principa enakosti sem za žensko volilno pravico, ker mislim, da je ženska vsaj toliko sposobna kakor moški, da sodeluje pri vseh zadevah, ki se tičejo nje same in njene družine, države in človeštva.

Ženska in moški se po mojem mnenju dopolnjujeta in vsako erostransko upravljanje je nepopolno.

Da bi pa ženske iznašle še bolj umazana sredstva, kakor se jih v politični borbi poslužujejo moški, in da bi se posluževale med debatami revolverjev in podobnih argumentov, se mi ne zdi verjetno.

Cedka Vatovec.

Kritike in poročila

Ludvik Mrzel, Bog v Trbovljah. Ljubljana 1937. Založba Trbovlje. Dvajset originalnih lesorezov Maksima Sedeja. Tiskali J. Blasnika nasl. 120 strani. 8°.

«*Malo pomemben, neznan literat Frigid*», poleg Boga-Očeta najvažnejši junak pravljice «*Bog v Trbovljah*», je avtor pravkar izišle zbirke z istim naslovom. Ze v svojih visokošolskih letih je povzročil *pomemben* razvoj v slovenski feljtonistiki in zaradi vitne izvirnosti kmalu postal *znan* tudi širšim krogom, ko je med ožjimi tovariši in mladimi literati poleg vernega sodruga Srečka Kosovela vobče kmalu zavzel vodilno mesto in po Srečku Kosovelu nekaj časa tudi spretno urejeval Mladino.

Njegova literarna šola izvira iz slovenske moderne, predvsem iz Ivana Cankarja, čigar vpliv se ne kaže samo v svojevrstnem, pesinističnem motrenju sveta in dogodkov, ampak še predvsem v smotrnem iskanju pravilnega oblikovanja slovenske besede in plemenitenju domače govornice.

Prvo snov so mu pokazale domače Trbovlje — zemlja, ki je «odprla tisočero ran, da bi vrgla kruha lačnim ljudem, pa so ga siti prestregli.» nato svetovna vojna, lakota in strah, pot v Ljubljano, študij v stradanju in prezebanju, povojni prevrat, iskanja in tipanja v nove smeri, socializem in komunizem, ubijanje za vsakdanji kruh, ljubezen, porazi in zmage in drugič in slednjič Trbovlje — «poslednja, edina domovina človeka.»

S samostojno zbirko je prvič stopil pred javnost leta 1932., ko je pod naslovom **Luči ob cesti** zbral 54 drobnih umotvorov, ki tvorijo važen dokument prve slovenske povojne generacije.

Luči ob cesti so samosvoje literarno delo, ki sicer kaže mladostno pretirano čustvanje, monotonost in manire, a je kljub temu nedosegljiv vir čudovito tankih opazovanj in svojsko zanimivo prikazanih motrenj. Ze s to prvo zbirko je Frigid dokazal, da je več psiholog, mojsterski oblikovavec dinamično razgibanih in plastičnih prizorov ter človek, ki ga more razvneti tudi najmanjši zunanji ali notranji dogodek.

Njegovo načelo je: vsak, tudi najmanjši in najneznatnejši predmet je vreden ljubezni. Zato za svoja dela ne izbira imenitnih junakov in posebnih dogodkov. Frigidu ni noben človek preveč zavržen, da ga trpljenje ne bi očistilo in poveličalo, nobena reč pre malo pomembna, da je s svojo sugestivno besedo ne bi izkopal, dvignil in osvetlil v odnosu do druge. Svet in njega dejanja gleda dialektično. Zato vse odpušča, vse razumeva, opravičuje in opredeljuje. Celotisti, ki so najbolj spodaj in najslabši, so mu lahko najbližji in najlepši: izgubljeni študent, zavrženi redov, inženir-samomorilec, uklenjeni razbojnik, nebogljeni otrok, zapuščena služkinja, zgarani rudar, onemogli berač, brez poselni uradnik, zapeljana kontoristka, nesrečni arestant.

Z enako ljubeznijo in enakim razumevanjem govori o kanarčkih, o gabrih v polju, o kloph v parku, o luči na stopnicah, o sobi, o cesti, o kamnu ob poti. Včasih personificira, podobno kakor njegov češki drug Jiří Wolker, s katerim imata mnogo sorodnega tako v dojemljanju stvari kakor v poenostavljanju izrazov.

Pravtako kakor je Wolker za svoja najgloblja modrovanja o svetu in življenju izbral obliko pravljice, se je te pesniške vrste oklenil tudi Frigid in s svojo drugo zbirko **Bog v Trbovljah** (1937) ustvaril *slovensko moderno pravljico*.

Moderna pravljica noče biti čarobno fantastična zaradi pravljичnosti same, ni samo svojevoljna tvorba domišljije in nosilka preprostega svetlega optimizma, ki dobro plačuje in hudo kaznuje, ni krajevno in časovno nedoločena ter nima za junake neznanih kraljevičev, pastork, začaranih bajnih bitij, vil in škratov. Moderna pravljica zavija v pravljіčno obliko in čarobno fantastiko žgočo sodobno resničnost in z močno aktualno tendenco rešuje najbolj pereča vsakdanja vprašanja. Njeno prizorišče morejo biti tudi slovenske Trbovlje v času velikega rudarskega štrajka, njeni junaki trboveljski rudarji s svojimi splahnelimi ženami in sestradanimi otroki, avtor pričujoče zbirke, slovenski literat in žurnalist Frigid, — pa novo, izvirno zamišljeno pravljіčno bitje — personificirani Bog-Oče, ki ga Mrzel upodablja kot skrbnega kmečkеga gospodarja s človeškimi vrlinami in pomanjkljivostmi.

Osrednja pravljica *Bog v Trbovljah*, ki je dala zbirki naslov, je zanesen slavospev pisateljevemu domačemu kraju in žalostnemu slovenskemu črnemu revirju. S čudovito fantastiko prikazuje v njej avtor prihod Boga-Očeta med slovenske rudarje sredi največje gospodarske in duhovne krize. Pisatelj sam je njegov spremljevalec in na sredo reševanja socialne stiske sodobnega človeka se avtorju nenadoma izlušči mogočna osebna izpoved, ki ni izpoved enega samega človeka, ampak krik tisočerih, ki so v mladosti imeli Boga, pa jim ga je svet ugrabil, a so ga s trpljenjem in trdim delom zopet našli.

Takrat, ko rudarji v zadnjem šahtu od gladu čakajo smrti in vse, kar imajo, dajo neznanemu popotniku, sprejmejo Boga z vsem srcem, in naj ga baron desetkrat zveže in odvede, oni vedo, da je, videli so ga, sami so govorili z njim in čutijo ga v svojih srcih.

Ta odstavek se bere kakor s srčno krvjo izprano maščevanje nad svetom, in vtis, da se je avtor brez pravega sramu imenoval za posrednika med ljudmi in Bogom, se zabriše, ko začutiš, da je tudi on sam nekoč nekje v kakem šahtu od gladu čakal smrti, pa ga je v najtežji uri obiskal Bog-Oče ter mu, odpuščajoč njegovo izgubljenost, segel v roko.

Pravljica *Bog v Trbovljah* je obsodba tistih, ki si laste Boga za svojo imovino, pa jim je čisto le sredstvo in znamka za njihova nepoštena dejanja. Takole toži Bog: «Stokrat in tisočkrat mi je že noga stopila pod streho, ki je moj dom, pa sem bil vržen čez prag in zatajen.» Bolj svojega se čuti med malovernimi rudarji, ki ga niso prepoznali, pa so ga vzeli v svojo sredo in so vse, kar so imeli, in vse, za kar so bili prikrajšani, darovali v njegove roke. Oni ne verujejo v Boga, ker se še niso prikopali do njega. Če bodo dobili dela in kruha, mislijo, da se bodo mogli prikopati tudi do Boga.

Ostale pravljice v obilici idej in klenosti zgradbe prve ne dosežajo. Napisane pa so z isto življenjsko doganljivostjo, subtilno psihološko globino in duhovito ironijo, ki se je od prve Mrzelove zbirke stopnjevala tu mestoma do drzne groteske. To poslednje velja predvsem za *Pravljico o čudežu svetega Nikolaja*, ki s polno «frigidovščino» v središču ljubljanskega mesta razgalja domačo revščino današnjih dni. Najbogatejša za Bogom je *Pravljica o cestnem pometalcu*, kjer pisatelj pretresljivo opisuje zadnji napor brezposelnega delavca, njegove predsmrtne sanje, v katerih se še poslednjič spoje kruti udarci ponizanega življenja s čistostjo pravičnega duha, in njegovo poveljčano smrt. Z virtuosno miselno prožnostjo se božjega stvarstva ter novodobnih stratosfernih poletov, iznajdb in teorij dotika pisatelj v *Pravljici o tem, kako se je mesec uprl Bogu*, o postanku svetlobe in sence na zemlji in v človeku pa v *Pravljici o tem, kako je Bog ustvaril svet*, ki po svoji legendarni zasnovi sega prav do Trdine. V starem pomenu besede je najbolj pravljіčna in zato najprej dostopna tudi otrokom *Pravljica o malem Trinajstiču, o drobni solzi z materinega groba in o velikem kralju*, ki poveljuje materino ljubezen in otroško znižo, a izzzveni v trpki zaključek, da današnji svet noče pravičnosti in miru.

Knjiga *Bog v Trbovljah* je ena najlepših slovenskih knjig. Vse nakazane pozitivne prvine prvega pisateljevega dela «Luči ob cesti» so v tej drugi zbirki zadobile svoj zreli izraz in avtorjeva izvirnost je v pravljicah še bolj kakor v nekdanjih črticah dokazala svojo polno ceno. Prvi vtis, da je vse delo le nekak neurejeni izbruh pisateljeve razbite notranjosti in knjiga, ki o njej avtor sam ne vé, kaj naj ho, se kmalu prevrže v na-

sprotno zavest in gotovo je, da pisatelj vsaj podzavestno čuti visoki smoter svojega umetniškega poklica in je pripravljen, da v narodovo življenje vsak hip poseže kot njegov zagovornik, sodnik, tolmač ali zdravnik.

Njegova duhovita filozofska poglabljanja so, odeta v pravljичni plašč, prišla še do zrelejših izjav in presenetljivejših zaključkov. Socialna tendenca v njih ni kakor v večini takomenovane socialne literature socialna samo za en «razred». Mrzel ne loči ljudi po povprečno pojmovanih razrednih plasteh, loči jih po njihovem delu in trpljenju in je zato socialen v najvišjem pomenu besede. Pravičen je za vsakogar in važno je pri tem, da ga ne zanima samo človekov odnos do gospodarskih izprememb njegove okolice, ampak da vzporedno z gospodarskimi dogajanja rešuje tudi duhovno življenje svojih junakov.

V tem delu je celo ravno religioznemu vprašanju posvetil glavno težnjo, saj je Bog glavni junak njegovih pravljic in za motto svoje knjige je porabil stari napis s kapelice Matere božje pri Svetem Urhu nad Trbovljami, ki se glasi: Preljubi popotnik, pomagaj mi, da pri meni luč gori.

Če je pisatelj s svojo prvo zbirko «Luči ob cesti» pokazal, da je v kruti sedanosti vendar polno majhnih svetlih stvari, zaradi katerih je življenje lepo, kakor samotoh cesto razsvetle drobne luči, tako je s pričujočo zbirko prižgal novo luč, če ne v kapelici Matere božje pri Svetem Urhu nad Trbovljami, pa v slovenski literaturi, zaradi katere bo marsikomu svetleje.

Mrzel piše med mladimi slovenskimi pisatelji najlepši jezik in kaže tudi največ skrbni zanj. Ne gre mu samo za to, da najde vsaki priliki odgovarjajoči izraz, močno prisluškuje ritmu stavka in neredko se mu besede sredi proze zlijejo v rime.

Enostavni slog mu je preprežen s številnimi metaforami in metonimijami, ki jih zajema iz rabe preprostega slovenskega človeka. Ljubi so mu tudi ljudski sinonimi. Posebno resničnost in živost kažejo dvogovori, ki dajo slutiti v Mrzelo spretnega dramatskega oblikovavca. Poleg obsežne rudarske terminologije in lokalnega geografskega zaklada, kar daje zlasti prvi pravljici svojevrstno privlačnost, je dokazal avtor tudi dokaj poznanja svetega pisma in študij ob njega vsebini in obliki.

Knjigo je založila založba «Trbovlje» in ima zelo lepo opremo. Dvajset originalnih lesorezov Maksima Sedeja pravljice miselno in stilno skladno dopolnjuje. T. S.

Razstava umetnin likovnih umetnic Male ženske antante

Dne 6. marca se odprla v Ljubljani razstava slikarskih, kiparskih in arhitektonskih del umetnic Male ženske antante, to je Češkoslovaške, Romunije in Jugoslavije. (Mala ženska antanta je bila osnovana leta 1923. v Rimu o priliki kongresa Internacionalne aliansé za žensko volilno pravico.)

Pokroviteljstvo nad razstavo so prevzele: Nj. Vel. kraljica Marija jugoslovska, Nj. Vel. kraljica Marija romunska ter ga. Hana Beneševa, žena predsednika češkoslovske republike.

Razstava se vrši po programu najprej v treh jugoslovskih mestih (Beograd, Zagreb, Ljubljana), nato obišče tri češkoslovska mesta (Praga, Brno, Bratislava) in končno tri romunska mesta (Bukarešto, Cluj, Cernautzi).

V Beogradu in Zagrebu se je razstava že vršila. V Ljubljani jo bomo imeli priliko videti marca. Odprta ostane štirinajst dni, t. j. od 6. do 20. marca. Otvoritev bo dne 6. marca ob 11. uri v Jakopičevem paviljonu.

Razstavljenih je v celoti ca. 200 slik, kipov in arhitektonskih načrtov. Najštevilneje so zastopane Jugoslovske, nato Čehoslovske in končno Romunke. Slovenke razstavljajo 12 slik in 2 kipa.

Kritike o razstavi v Beogradu in v Zagrebu so bile zelo ugodne ter pričajo o njenem velikem uspehu. Vidi se to tudi iz tega, da je bilo že samo v Beogradu prodanih 23 slik (med njimi 3 slovenske).

Brez dvoma bo razstava, ki je do sedaj edini poskus približati žene treh držav, vzbudila tudi pri nas mnogo zanimanja.

Slovarček tujk, rabljenih v prvih treh številkah 1937.

(Na prošnjo nekaterih čitateljic ob priliki naše zadnje ankete objavljamo prevode in razlage tujk, kolikor niso razložene v samem besedilu.)

A.) absolutizem — neomejena oblast; absurd — nesmisel; administracija — uprava; advokatura — odvetništvo; aforizem — *jednat izrek; agitirati — živahno delovati, pridobivati za nekaj, zagovarjati kaj; akrobat — spreten telovadec, poklicen; akrostih — beseda ali besede, sestavljena(e) iz prvih črk vsake vrste kake pesmi, navadno soneta; aktovka — torba za akte; aktualen — važen, nujen; aliansa — zveza; alimenti — preživnina; alkoholizem — trajno pijančevanje; ameriški dnevnik — poslovna knjiga; analfabet — nepismeni; anonim — brez imena, brez podpisa; anketa — poizvedba, vpraševanje; aranžirati — urediti; argument — dokaz; association — zveza; avventura — pustolovščina; avla — veža, slavnoštna dvorana; avtorica — pisateljica; avtoriteta — oblast, veljava.

B.) baza — podlaga, podstava; beletrija — leposlovje; bilanca — računski zaključek; biografija — življenjepis; biologija — znanost o živih telesih; brutalen — surov.

C.) celibat — prav za prav «devišvo», praktično pa prepoved zakona; center — središče; civilen — državljanski, navadno v nasprotju z «vojaški».

D.) debata — razpravljanje; dekadenten — propadajoč človek ali stvar, ki izgublja svoje življenjske sile; dekret — odlok, uredba; delegacija — odposlanstvo; demagog — hujskač; demon — duh, navadno zli duh; depresija — pobitost, potrtost, v gospodarstvu: kriza; detajln — podrobno; dialekt — narečje; dinamičen — zanosen silen; dispozicija — uredba, razpolaganje; dokument — listina; dotacija — podpora, dar; džungla — pragozd v vročih krajih.

E.) eksaltiran — prenapet; eksistenca — bivanje, življenje, življenjski obstoj; ekspozé — poročilo; element — prvina, sestavni del; epidemija — velika razširjenost kake kužne bolezni; etičen — naraven; ev. — eventualno, v primeru, morebiti, morda.

F.) fantastičen — izrodek domišljije; federacija — zveza; feudalizem — srednjeveška družbena ureditev, za katero je značilno kmečko tlačanstvo; feljton — podlistek; fikcija — izmišljotina; filozofija — modroslovje; fizičen — telesen, snoven; fraza — rečenica, prazne besede.

G.) galerija — prvotno ozek, pokrit hodnik, lahko zvišen, okrog dvorane, kakor v gledališču, tudi stalna razstava slik; geografsko — zemljepisno; generacija — rod; grafik — risar; grotesken — nenavaden, bisur.

H.) harmoničen — skladen; higiena — zdravstvo; histerija — neka živčna bolezen; honorar — plačilo; humor — šaljivost, dobra volja.

I.) ideja — misel; ideal — vzor; ilustracija — slika, navadno v knjigi; indiscreten — nepreviden; individual — oseben, posamezen; imperij — cesarstvo; indikacija — vzrok (za zdravniški poseg); inscenacija — vpriporitev; instinkt — nagon; institut — zavod; instrukcija — poučevanje; interes — zanimanje, korist; inteligent — izobraženec; internat — zavod; internacionala — mednarodna zveza; interpelacija — javno vprašanje, navadno v parlamentu; intervju — predvsem v časnikarstvu; intervenirati — posredovati; intimen — prisrčen, zaupen; ironija — skrit posmeh.

J.) jubilej — spominska slavnost; jurist — pravnik.

K.) karakterizirati — označiti; karikatura — spača; kiosk — prodajalna v posebni hišici, nekaka moderna stojnica; klika — svojat, skupina ljudi, zbrana navadno v ne-dobre namene; klinika — bolnica, ki služi proučavanju in učenju mladih zdravnikov, navadno v zvezi s kakim vseučiliščem; komontirati — razlagati; komišija — odbor, sestavljen v posebne namene; kompliciran — zamotan, zapleten; koncert — glasbena prireditve; koncipient — odvetniški pripravnik; konkurenca — tekmovanje; konflikt — spor; kongres — javno zborovanje; kontoristka — uradnica trgovske pisarne; korektura — popravljanje, navadno tiska; kriminalistika — veda, ki se bavi s proučevanjem zločinov in zločincev; kritika — ocena, pretres, presoja; ku'ran — mohamedansko sveto pismo; kvalificiran — usposobljen.

(Dalje prihodnjic.)

Naše nagrade za leto 1938

Letošnje žrebanje se je vršilo dne 22. februarja popoldne v prisotnosti naročnic gg. Vide Rudolf, Ize Bernot, Ivanke Vogrič in Ane Sušnik, z otroki, kateri so izmenoma žrebali. Ker se je vršilo žrebanje naravnost iz kartotek, je bilo vmes izžrebanih mnogo takih, ki niso mogle priti v poštev, ker še niso plačale letošnje naročnine. Izžrebane so bile te-le gospe:

Jedilni pribor za 6 oseb dobi ga. Antonija Kuhar v Ljubljani.

Prešito odejo dobi ga. Ida Štolfa v Selcah nad Škofjo Loko.

Manufakturno blago v vrednosti do din 50.— dobe ge.: Zora Bezgovšek, Milka Vovk in Ivanka Koblar v Ljubljani; Marija Resman, Dubrovnik; Zofi Vidic, Buenos Aires; Petek-Lazorko Tinuška, Medija-Izlake; Pavla Jančar, Črna pri Prevaljah; Ivanka Drobne, Ribnica na Pohorju; Živa Fornazarič, Maribor; Stana Urh, Zagreb.

Manufakturno blago v vrednosti do din 40.— dobe ge.: Fani Galjot, Duplica; Žvan Marija, Vršac; Julka Strnad, Tržič; Justina Koren, Gornji grad; Dana Pogačnik, Beograd; Fani Ožir, Sv. Peter v Sav. dolini; Marica Skupek, Beograd; Justina Malič, Bogojna; Franja Stalcer, Stična; Marija Rožič, Sv. Janez ob Boh. jezeru; Mici Zaveljčina, Jesenice-Fužine; Karolina Wetz, Sv. Pavel pri Preboldu; Minka Porekar, Vič; Slava Meljnik, Moste; Marija Heidinger, Sušak; Tonka Bučinek, Slovenjgradec; Hela Ocepek, Radomlje; Emilija Strgar, Medvode; Ivica Demšar, Železniki; Marica Lešnik, Mara Kocjančič, Maribor; Vida Sotler, Trbovlje; Milica Špenko, Erna Schott, Lidija Pečenko in Franja Hočevar, Ljubljana; Ana Pirc, Celje; Marta Zadnik, Sušak.

Broširana knjigo «Za vsak dan» dobe ge.: Marija Verdaj, Hrastnik; Mimica Rajh, Bitolj; Marica Bončina, Planina pri Rakeku; Roza Blažič, Jože Sekula, Valerija Macarol, Marija Maher, Josipina Paš, Kristina Poček v Mariboru; Milka Udovič, Trst; Helena Žumer, Topusko, Viktorija Žigon, Marija Rom, Ivanka Skrem, Angela Strgulc, Lojzka Petek, Polda Gruden, Albina Pehani, Cirila Mihelčič, Ljudmila Jeglič, Roksandra Ilić, Marija Sodnik v Ljubljani; Darinka Zavrtanik, Medvode; Marija Lušin, Braslovce; Minka Potočnik, Šinkovec Mici, Detroit-USAmerika; Mary Rožič, Cleveland; Marija Vezenšek, Slov. Konjice; Anica Soldat, Bovec; Dragica Spacal, Kostanjevica; Anica Masten, Franja Kump, Kranj; Karolina Pavlica, Aleksadria; Ivanka Škrab, Loka pri Zidanem mostu; Marija Senčar, Mala Nedelja; Stana Milič, Vič; Marica Žagar, Brežice; Marija Šarec, Stražišče pri Kranju; Rezi Gašpersič, Puconci; Iva Novljan, Soštanj; Emilija dr. Prenjeva, Mostar; Justa Habič, Boh. Bistrica; Wamberger Louise, Wisconsin-USAmerika; Nada Godec, Franja Zobec, Moste-Ljubljana; Pavla Jaklič, Vrhnika; Zofija Kleinlercher, Domžale; Zora Majcen, Ponikva ob juž. žel.; Ana Rajčič, Split; Malči Vilman, Zagreb; Mara Gobec, Hoče pri Mariboru; Marija Slejko, Planina pri Rakeku; Greta Turk, Sevnica ob Savi; Vilma Uršič, Črna pri Prevaljah; Pirjevce Ida, Ljubljana; Marica Artač, Laznik Kristina in Badjura Draga, Celje; Edvina Kosovel, Aleksandria; Pavla Sušič, Cairo.

Izžrebani darovi se bodo delili, oziroma razpošiljali od 10. marca dalje do 30. aprila. Kdor ne bo dvignil dobitka do tega dne, mu zapade. Naročnice izven Ljubljane prosimo, da nam pošljejo poštne stroške, in sicer za manufakturni dobitek po din 5.—, za knjigo «Za vsak dan» pa din 12.—. Dobitki se bodo poslali priporočeno in samo proti v naprej poslani poštnini. Zelo nam je vstreženo, če naročnice same dvignejo dobitke, katera ima priliko za to. Pripominjamo, da ima knjiga «Za vsak dan» čez 800 strani in stane v razprodaji broširana din 120.—.

Harun al Rašid, veliki kalif, je hotel preskusiti razsodnost svojih podložnikov. Preoblekel se je in na trgu prodajal cekine za mali bakreni navec. Pametni so kupovali, drugi pa so smatrali prodajo za sleparijo. Kot Harunu al Rašidu se godi nam, ki priporočamo za pranje priznano dobro terpentinovo milo Zlatorog. Razumne gospodinje perejo z njim, — druge pa v svojo veliko škodo prešišijo naš glas.

TERPENTINOVO MILO

Zlatorog

Proteus

Prirodoslovno društvo v Ljubljani pošlje v prihodnjih dneh vsem našim naročnicam zaključno število lanskega letnika poljudnega prirodoslovnega mesečnika

Proteus

Tudi mi ta list toplo priporočamo. Kdor se sam ne namerava naročiti nanj, tega prosi

Proteus

za blagohotno reklamo v krogu znancev. Naročniki pa naj se prijavijo čimprej, da more Prirodoslovno društvo pravilno določiti naklado novem letniku. Letna naročnina znaša 25 lir.

Drobna knjižica z veliko vsebine

modeli in kroji za deklice od 12—18 let. Posebno bogate priloge z risbami za vezanine, ki so uporabne tudi za okras otroških obleke in predpasnikov. Cena Din 6.—. Denar je poslati z naročilom vred

Dekliško perilo

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo „Naš dom“, modno prilogo ter krojno polo z ročnimi deli znaša din 64.—, polletna din 33.—, četrtletna din 17.—. Posamezna številka din 6.—. Sam list s prilogo „Naš dom“ din 40.—, same priloge din 48.—. Za Italijo Lit. 24.—, posamezna številka Lit. 2.50; za ostalo inozemstvo din 85.—. Rač. pošt. hran. v Ljubljani št. 14004. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ul. 12/II. Tel. 32-80 Izdaja Konzorcij Ženski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, p. Domžale (Predstavnik P. Veit, Vir).